

Professorsinstallation

LUNDS UNIVERSITET | UNIVERSITETSAULAN | 28 OKTOBER 2022 KL 16.00

Denna broschyr kan beställas från sektionen Kommunikation,
tel 046-222 70 10, **e-post** info@kommunikation.lu.se. Broschyren finns även på
www.lu.se/om-universitetet/lakademiska-hogtider/professorsinstallationer

Produktion Sektionen Kommunikation och Media-Tryck, Lunds universitet

Foto Kennet Ruona

ISBN 978-91-8039-421-5 (Tryckt version)

ISBN 978-91-8039-422-2 (Digital version)

Tryck Media-Tryck, Lunds universitet, oktober 2022, 1000 ex.

Papper Scandia 2000 White 150 gr

Media-Tryck är ett svanen-
märkt tryckeri. Läs mer
om vårt miljöarbete på
www.mediatryck.lu.se

MADE IN SWEDEN

Förord

Varmt välkomna till Lunds universitets högtidliga professorsinstallation 2022. Idag välkomnar vi tjugofem nya professorer till den högsta läroanställningen vid universitetet.

Det här är en högtid för glädje och stolt firande, men också tillfälle för reflektion över tiden som passerat och inte minst den som väntar framför. Installandi, sträck på er och var stolta! När ni nu uppnår professors grad är det bevis på en fantastisk prestation, men också början på en ny fas då förväntningarna på er höjs. Ni tar detta steg i en oviss tid när orosmolnen i världen radar upp sig. Mer än så, ni verkar i en omvälvande tid då många av de basala funktionerna i våra liv förändras - och behöver ändras - för att råda bot på vår världs utmaningar, klimatförändringarna och demokratins kräftgång för att ta de främsta exemplen.

Väl är då att ni är del av en nära tusenårig tradition för att systematiskt öka mänsklighetens visdom. Universitetet som de institutioner vi känner idag grundades under medeltiden. Tidigt identifierades några viktiga akademiska kärnvärdena som därefter mejslats fram: autonomi, akademisk frihet, rättvisa och integritet. En annan central tankefigur som präglar oss är den upplysta världsmedborgaren. Vi intresserar oss inte bara

för det som ligger för våra fötter, utan ser tillvaron som en helhet som hänger samman, som det latinska ordet *universitas*. Den hållningen skänker stabilitet och hjälper oss att ta ut kompassriktningen i den omvandlingstid vi satts att verka i.

Känn ingen bävan för de höga förväntningarna och de stora utmaningarna! Låt dem i stället inspirera till att fortsätta ert värv med förnyad kraft.

Lunds universitet ska stå för stark forskning. Stark är den forskning som ger lyskraft inom akademien, men också den som är till nytta för andra.

Lunds universitet ska också stå för utbildning i framtiden. Ge studenterna de verktyg de behöver för att förbättra världen innan de lämnar den vidare.

Lunds universitet ska erbjuda kreativa arbetsplatser och studiemiljöer. Vackra miljöer i all ära, men viktigast är ändå hur vi verkar tillsammans med respekt för de olikheter som finns.

Lunds universitet består av intresserade världsmedborgare som förenas av en vilja att förstå, förklara och förbättra vår värld och människors villkor.

Jag önskar er - och oss alla - all välgång i den uppgiften.

Erik Renström
Rektor

Gemensam installation av

---

professorn i straffrätt Ulrika Andersson	6	professorn i klinisk medicin med inriktning mot neurologi Kristina Källén	13
professorn i neurovetenskap Tomas Björklund	7	professorn i medicinsk forskning med inriktning mot medicinsk genetik Kajsa Paulsson	14
professorn i infektionsmedicin Mattias Collin	8	professorn i yrkesdermatologi Cecilia Svedman	15
professorn i fysioterapi Eva Ekvall Hansson	9	professorn i immunologi Lena Uller	16
professorn i utvecklingsbiologi med inriktning mot neurovetenskap Anna Falk	10	professorn i cellbiologi Nils Wierup	17
professorn i medicin Anders Gottsäter	11	professorn i antikens kultur och samhällsliv Henrik Gerding	18
professorn i medicinsk forskning med inriktning mot leverns metabolism och sjukdomar Philipp Kaldis	12	professorn i arkeologi Peter Jordan	19

---

professorn i ekonomisk historia med inriktning innovationsekonomi Olof Ejermo	20	professorn i livsmedelsteknik Federico Gómez Galindo	27
professorn i ekonomisk historia Ellen Hillbom	21	professorn i kondenserade materiens fysik Martin Leijnse	28
professorn i teoretisk kemi Marie Skepö	22	professorn i förpackningslogistik Henrik Pålsson	29
professorn i kemi med inriktning mot organisk syntes Daniel Strand	23	professorn i transportekonomi Lena Winslott Hiselius	30
professorn i zoologisk ekologi Helena Westerdahl	24		
professorn i risk och hållbarhet Per Becker	25		
professorn i formuleringsteknologi Lars Castro Nilsson	26		

Med fokus på makten i straffrätten

Jag föddes 1966 i Karlstad och växte också upp i Malmbäck utanför Nässjö. Efter halva grundutbildningen i Göteborg valde jag att söka mig till Lund, där jag fann intressanta kurser och en trivsamt atmosfär. Jag tog min jur kand-examen vid Lunds universitet och genomförde därefter tingstjänstgöring i Landskrona. 2004 disputerade jag på en avhandling om bevisfrågor i sexualbrott och arbetade sedan på dåvarande Malmö högskola ett par år. Därefter återvände jag till Lund och har även varit forskare vid Emory Law School i Atlanta och Tata Institute of Social Sciences i Mumbai. 2019 utsågs jag till professor i straffrätt.

Numera bor jag på Österlen med min man och våra två hundar. Jag har också en vuxen son.

Det som ständigt drivit och motiverat mig i min forskning är att synliggöra hur den straffrättsliga makten används i förhållande till individen. Jag har huvudsakligen arbetat med samtida samhällsfrågor såsom sexuella övergrepp, människohandel, brott som begås av ungdomar, sexuella trakasserier inom akademien och nu senast om hur rättssystemet bemöter de krav på rättvisa som #metoo rörelsen gett upphov till. En röd tråd i min forskning har varit att synliggöra hur olika normer och värderingar uttrycks i rättsliga argumentationer och bedömningar, som ofta ger sken av att vara neutrala. Till exempel har min forskning om sexualbrott visat att den rättsliga hanteringen förmedlar att offer för sexualbrott tydligt måste säga ifrån och själva ansvarar för att sätta gränserna för sin kropp och sin sexualitet. Jag har också bidragit med att utveckla olika metoder för att analysera rättsligt textmaterial. Självt har jag haft stor nytta av tidigare forskning från det feministiska fältet, både inom och utanför rättsvetenskapen. I min forskning har jag också utvecklat samarbeten mellan rättsvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora, både i Sverige och utomlands. En huvudfråga i dessa forskningssamarbeten har varit att argumentera mot den syn på människan som straffrätten och rätten oftast utgår ifrån, nämligen att människan är oberoende och frikopplad från omgivningen. I stället har det varit viktigt att visa att människan i första hand är en del av olika sociala sammanhang. För att människor ska få rättvisa inom straffrätten blir det därför nödvändigt att uppmärksamma hela den enskildes situation, inklusive olika maktrelationer. Det bör också poängteras att människors förutsättningar formas av hur rättssystemet hanterar dem.

Kartlägga hjärnan med syntetiska virus och AI

Datorer fascinerade mig tidigt i livet och jag blev snabbt duktig på att skruva isär dem men också på att få ihop dem igen. Detta gjorde att jag som yngre tonåring blev en uppskattad hjälprede på min fars labb, där jag tillbringade både mina eftermiddagar och helger. Hans forskning inom celltransplantation inom Parkinsons sjukdom gav mig en tidig inblick i hur stimulerande hjärnforskning kan vara och hans passion för forskningen smittade av sig. Liket i datorer är hjärnans kopplingar helt centrala för dess funktioner. Förstår man hur och varför specifika nervceller pratar med varandra har man också en bättre chans att förstå deras funktioner. Om några kopplingar går förlorade eller inte skapas helt rätt kan detta få förödande konsekvenser med allvarliga neurologiska sjukdomar som följd. Komplexiteten till trots har evolutionen sett till att våra nervceller under utvecklingen hittar rätt med en enorm precision. Även i den vuxna hjärnan ser vi nu att nya kopplingar kan skapas, till exempel med transplantation av nervceller som utvecklats från stamceller. Den stora frågan är hur ändamålsenliga dessa nya kopplingar är. Min forskning går ut på att utveckla nya verktyg för att kunna studera hjärnans kopplingar ner på en upplösning av enskilda kopplingar (synapser) men på en skala där vi kan studera dem i hela kretsar med miljontals nervceller. För att lyckas med detta konstruerar vi syntetiska virus, bygger nya mikroskop och utnyttjar det absolut senaste inom artificiell intelligens och datorers beräkningskraft för att kunna generera högupplösande kartor över vilka nervceller som pratar med vilka. Målet är långsiktigt att förstå vilka kopplingar som måste återskapas för att bota Parkinsons sjukdom och hur vi kan åstadkomma detta genom att transplantera nervceller skapade från stamceller.

Jag är född 1979 och uppvuxen i Lund. Efter militärtjänstgöring i Arméns Musikkår påbörjade jag mina studier i Lund år 2000 inom både teknisk matematik och biomedicin, där jag tog magisterexamen 2005. Jag dispute-rade sedan i ämnet neurobiologi 2009. Medan jag planerade mina postdoktorstudier utomlands etablerade jag ett företag inom genterapi för Parkinsons sjukdom. Ett tillfälle gavs då att söka en forskargrupsledartjänst i Lund och 2011 etablerade jag forskargruppen Molekylär Neuromodulering. Efter att ha blivit docent 2016 anställdes jag 2018 som lektor i neurovetenskap och befordrades 2021 till professor.

Jag bor i Lund med min fru Caroline Björklund och med vår son Oscar.

Bakterienzymer lurar immunförsvaret

Jag är född 1971 i Sandviken i Gästrikland. Efter fyra års studier på läkarprogrammet vid Lunds universitet, kryddade med litteraturvetenskap, psykologi och fördjupningsstudier i cell- och molekylärbiologi, antogs jag till forskarutbildning och disputerade 2001 med avhandlingen "Streptococcus pyogenes secreted enzymes interacting with the human host". Därefter följde tre år på Rockefeller University i New York där jag fortsatte utveckla mitt intresse för hur bakterier orsakar sjukdom och för nya sätt att behandla infektioner. Sedan 2005 är jag verksam vid Lunds universitet och utsågs till professor i infektionsmedicin i september 2020.

Jag är sambo med Maria och har tre tonåringar: Douglas, Iris och Ester.

Under hela forskarkarriären har jag intresserat mig för hur bakterier undkommer immunförsvaret. Jag har studerat flera olika sjukdomsframkallande bakterier, men framförallt *Streptococcus pyogenes*, som orsakar halsfluss och hudinfektioner, men också livshotande tillstånd som sepsis och multiorgansvikt. Redan under avhandlingsarbetet upptäckte jag tillsammans med min handledare enzymet EndoS från denna bakterie. Enzymet visade sig ha den unika egenskapen att ta bort en kolhydrat på mänskliga antikroppar. Denna kolhydrat är väldigt viktig för att antikropparna ska ge rätt typ och styrka på svaret mot t.ex. bakterier. EndoS-aktiviteten leder till att antikropparna i princip slutar att sätta igång ett korrekt svar, trots att de känner igen bakterierna. Denna bakteriella strategi för att undkomma immunförsvaret hade inte tidigare beskrivits i litteraturen.

Genom flera internationella samarbeten har vi kommit fram till att enzymet också kan användas till något gott. Enzymet kan stänga av antikropparnas funktion när de riktas mot oss själva, som de gör vid autoimmuna sjukdomar som MS, ledgångsreumatism, och olika autoimmuna sjukdomar i t.ex. muskler, hud och njurar. I nära samarbete med ett Lundaföretag har vi också kunna lansera EndoS och EndoS-lika enzymer som verktyg för att analysera och modifiera antikroppar. Det har visat sig finnas ett mycket stort intresse för detta, inte minst för att väldigt många nya läkemedel som lanserats, och är under utveckling, just är antikroppsbaseade.

Vi har också hittat liknande enzymer hos andra sjukdomsframkallande bakterier, vilket talar för att den immunmodulerande strategin är spridd. Detta är viktigt att veta, inte minst i samband med vaccinutveckling, eftersom bakterierna kan förstöra eventuella antikroppar som ett vaccin stimulerar till produktion av.

Att motverka yrsel

I mitt arbete i primärvården kom jag i kontakt med äldre personer som hade yrsel och nedsatt balans. En litteraturgranskning visade att det fanns mycket lite forskning om detta och jag bestämde mig därför för att fördjupa mig i området. Inspirationen kom från de patienter jag mött i mitt kliniska arbete. Forskningen har handlat om fysioterapeutiska metoder för att behandla yrsel och balansrubbingar hos äldre personer, främst genom en specifik form av träning, där hela balanssystemet engageras. Forskningen om äldre med yrsel har lett vidare till forskning om fallförebyggande träning och åtgärder, och hur man kan använda metoden med specifik träning även för andra grupper med yrsel och balansrubbingar. Ett annat spår i min forskning har handlat om artros, där vi genomfört en rad kliniska studier kring patientutbildning och träning. På senare år har min forskning handlat om att mäta rörelse och balans med bärbar teknik, framför allt med den så kallade "Snubblometern" och hur balansen påverkas av virtual reality. Forskningen kring äldre har vidgat sig ytterligare till att inbegripa forskning kring hälsa i allmänhet hos äldre personer, där fysiska aktivitet är ett självklart inslag. Min forskning har en stark klinisk anknytning och resultaten har snabbt kunnat överföras i klinisk praktik. Till exempel är de flesta fysioterapeuter nu bekanta med den specifika träning för yrsel som används för sådan yrsel som kommer från innerörats balansorgan och som bland annat min forskning visat även har effekt på yrsel som drabbar äldre personer. Min framtida forskning kommer att fortsätta ha en stark klinisk anknytning, där resultaten snabbt kan omsättas i klinisk praktik och förhoppningsvis förbättra hälsa och rehabilitering för äldre personer och för personer med kroniska sjukdomar.

Jag är född 1962 och kommer från Malmö, där jag fortfarande bor med min man. Vi har tre vuxna barn och fyra barnbarn som berikar vår tillvaro.

Jag utbildades till sjukgymnast i Lund, där jag tog examen 1983. Efter att ha arbetat många år som sjukgymnast inom främst primärvården, disputerade jag i Lund 2006. Mina doktorandstudier bedrev jag på Institutionen för kliniska vetenskaper i Malmö. 2011 fick jag en tjänst som universitetslektor vid Institutionen för hälsovetenskaper, där jag fortfarande är kvar, nu som forskargruppschef för forskargruppen "Människan i rörelse: hälsa och rehabilitering". Våren 2021 blev jag professor.

Stamcellers obegränsade potential

Jag är född 1973 i Lund, växte upp i Stockholm och studera sedan molekylärbiologi vid Umeå universitet. Jag disputerade 2006 vid Karolinska Institutet inom området neurala stamceller innan jag tog med familjen för en drygt tre års postdoktorsvistelse vid universitetet i Cambridge, England. 2012 etablerade jag min forskargrupp vid Karolinska Institutet, och året därefter startade jag iPS Core Facility, som underlättar stamcellsbaserad forskning. Några år senare vistades jag som gästforskare vid Salk Institute i San Diego, USA. Jag blev docent 2014, och 2021 rekryterades jag till Lund och en professur vid stamcellscenret.

På fritiden springer jag orientering, kitesurfar och tillbringar tid med mina tre döttrar. Naturen, havet och skogen är mina energikällor.

Vår hjärna är fascinerande och av naturliga skäl svår att beforska. Men med hjälp av nya tekniker för att programmera om hudceller till stamceller kan vi nu skapa modeller av hjärnan i våra cellodlingsskålar. Stamceller har två grundläggande egenskaper, de kan dela sig oändligt och de kan specialisera sig till alla celltyper som vi har i kroppen. Dessa två egenskaper ger min forskningsgrupp möjligheter att använda stamceller både för att skapa modeller av olika mänskliga organ och för att ta fram ett oändligt antal specialiserade celler för cellbehandlingar. Vi skapar och studerar cellmodeller av hjärnan, små mini-hjärnor, för att förstå hur utveckling av hjärnan sker och vad som blir annorlunda vid sjukdomar som uppstått under hjärnans utveckling, sjukdomar som vi vet mycket lite om orsakerna till och som saknar behandlingar. Att förstå och lära oss på cellnivå om mekanismerna och orsaken till sjukdom är en nödvändighet för att kunna ta fram behandlingar och mediciner. I våra hjärnmodeller har vi funnit att hjärnceller från individer med utvecklingsjukdomar skickar ut kortare nervcellutsnitt, mognar långsammare och bildar mer stödjevavnad och färre nervceller.

Cellbehandlingar har potential att i framtiden bota nu obotliga sjukdomar där celler i kroppen skadats eller dött. Från stamceller kan vi i labbet skapa de celler som behöver ersättas hos patienten, och speciellt celler i hjärnan har kroppen svårt att själv ersätta, till exempel vid stroke, Parkinsons sjukdom eller Alzheimers sjukdom. Stamcellsbehandlingar ligger i startgroparna för att nå patienter, och just nu startas de första kliniska prövningarna runt om i världen. Stamcellsbehandlingar är mycket komplexa och för att nå patienterna krävs breda samarbeten. Vi i min forskargrupp binder ihop vår stamcellsexpertis med kliniska forskare och avancerade renrumslabb för att accelerera in i framtiden, där vi botar "obotliga" sjukdomar.

Åderförkalkning, kärlvidgning och diabetes

Trots effektiv behandling av blodtryck, blodfetter och blodsocker är åderförkalkning (ateroskleros) och typ 2-diabetes två viktiga folksjukdomar. En vidgning av kroppspulsådern i buken (abdominellt aortaaneurysm) medför hög dödlighet om aneurysmet brister. Både diabetes och inflammatoriska substanser är riskfaktorer för ateroskleros i halsens och de nedre extremiteternas blodkärl (perifer kärlsjukdom). Inflammatoriska substanser spelar en viktig roll även vid utveckling av aortaaneurysm, medan diabetes verkar paradoxalt ha en skyddande effekt, som möjligen delvis beror på medicineringen mot diabetes.

Tillsammans med medicinska och kärlkirurgiska kollegor, med hjälp av nationella registerdata från patienter opererade på grund av ateroskleros i hals- eller nedre extremitetskärl eller aortaaneurysm samt från patienter med diabetes, studerar jag betydelsen av diabetes för prognosen efter kärlkirurgi. I studier av män med perifer kärlsjukdom eller aortaaneurysm samt genom att följa upp individer från stora populationsundersökningar, undersöker vi hur diabetes minskar aneurysmrisk samt betydelsen av inflammation och genetik för perifer kärlsjukdom och aortaaneurysm. Möjliga skyddsmekanismer mot ateroskleros studeras hos individer som trots tung riskfaktorberda undgått kärlsjukdom.

Det är angeläget med bättre kartläggning av sambanden mellan diabetes, inflammatoriska och genetiska markörer och uppkomst och utveckling av aortaaneurysm samt ateroskleros i halsens och de nedre extremiteternas blodkärl. Ett klarläggande av skyddsmekanismer mot ateroskleros och en bättre förståelse av det paradoxala positiva sambandet mellan aortaaneurysm och diabetes skulle kunna leda till utvecklingen av nya medicinska behandlingsalternativ. Vi undersöker redan om diabetesmedicinen metformin kan påverka aneurysmtillväxt.

Jag är född i Lund 1962 och utexaminerades där som läkare 1986. Efter AT-tjänst i Jönköping genomgick jag specialistutbildning i internmedicin kombinerat med forskning vid dåvarande Malmö Allmänna Sjukhus.

Efter specialistkompetens i internmedicin 1992 och disputation 1994 vid Lunds universitet med en avhandling om differentialdiagnostik vid diabetes hos vuxna, har jag kliniskt och vetenskapligt arbetat med kärllmedicin vid kliniken för kärlsjukdomar vid Skånes Universitetssjukhus i Malmö. Efter docentur 1999 och adjungering som professor i kärllmedicin 2015–2020 tillträdde jag 2020 en professur i medicin i Malmö.

Jag är bosatt i Bjärred, gift och har tre vuxna söner och två barnbarn.

Fettlever – en snabbt växande folksjukdom

Jag föddes 1965 i Schweiz och växte upp i Zürich, där jag senare studerade biokemi vid det tekniska universitetet EHT Zürich. Min doktorsavhandling om mitokondriernas energiomsättning lades fram vid samma lärosäte. Mellan 1995 och 2000 hade jag en forskningstjänst som postdoktor vid Yale School of Medicine. Därefter startade jag en egen forskningsgrupp vid National Cancer Institute (NCI) i Maryland, USA. Under mer än tio år bedrev jag forskning vid Institute of Molecular and Cell Biology (IMCB) i Singapore. Sedan 2019 är jag verksam vid Lunds universitet, där jag utnämndes till professor år 2021.

Jag bor i Malmö med min fru Lina och våra barn Loris och Dario.

Jag inledde min forskningsbana med att studera celledelning, ett väldigt fascinerande område. Tänk att alla vi människor börjar som en enkel befruktad cell, för att sedan utveckla kroppar som består av runt 37 biljoner celler. Några av de gener vi började med att studera var så kallade essentiella gener och när vi i försök slog ut dessa gener i möss ledde det till att mössen dog redan i fosterstadiet. Sedan började vi leta efter vävnader där celledelning är sällsynt, och som skulle klara av att essentiella gener slogs ut. Levern visade sig vara ett utmärkt studieobjekt eftersom celledelningen där är begränsad.

Under de senaste åren har min forskning inriktats på hur ämnesomsättningen påverkas av leversjukdom och hur detta kan leda vidare till levercancer. Allt fler människor drabbas av leversjukdomar som icke-alkoholrelaterad fettlever och snart kan en tredjedel av världens befolkning vara drabbad. Utvecklingen är oroande på många sätt eftersom fettlever kan leda till levercancer. Då leversjukdomar ofta upptäcks sent och möjligheterna till botande behandling är ytterst begränsade, får dessa sjukdomstillstånd inte sällan dödlig utgång.

Vår forskning kan liknas vid att leta efter en nål i en höstack. När vi har identifierat en intressant metabolit eller gen kan vi studera dess eventuella betydelse för uppkomsten av leversjukdom under flera års tid. Det här är ett arbete som kräver stort tålamod och mycket uthållighet. Även om det är en tidskrävande uppgift är jag övertygad om att vår forskning kommer att hjälpa en del patienter med leversjukdomar. Forskning är ett lagarbete och mina studier skulle inte vara möjliga att genomföra utan mina hängivna medarbetare.

Att bota svår epilepsi genom operation, en underutnyttjad behandling

Den mänskliga hjärnan och sjukdomen epilepsi är fascinerande. Epilepsi är som ett öppet fönster till hjärnans inre, eftersom anfallets karaktär kan lära oss mycket om hjärnans uppbyggnad och funktion. Efter min utbildning i USA valde jag att kombinera en fördjupning inom kliniskt arbetet med epilepsikirurgi, den enda botande behandlingen för svår epilepsi. Forskningen har under hela min karriär varit integrerad med mitt arbete på sjukhuset, för det är i den situationen man förstår vilka kunskapsgap som finns och hur patienterna uppfattar mervärdet av en vårdinsats.

Min forskargrupp består av personer med olika kompetens: neurologer för barn och vuxna, neurokirurger, neurofysiologer, röntgenläkare, neuropsykologer och hälsoekonomer. I våra studier undersöker vi nya metoder för att avgränsa var det epileptiska anfallets startar i hjärnan liksom av den grupp av överaktiva nervceller som skickar ut felaktiga och skadliga signaler och som ska tas bort. Vi använder avancerade tekniska metoder som visualiserar inte bara hjärnans struktur utan även dess funktion. Funktionell magnetkamera (MR), ultrahögupplösande 7 Tesla MR och stereo-EEG med djupelektroder instuckna i hjärnan är tre exempel. Vi följer upp våra patienter under lång tid efter operationen för att säkerställa att resultaten motsvarar vad vi utlovat samt att situationen är stabil över många år. Anfallsfrihet som varar livslångt är målet med den epilepsikirurgiska behandlingen. Våra resultat har minskat risken för komplikationer och förbättrat den preoperativa rådgivningen avseende risk-nytta. Vi arbetar på bred front för att förbättra utredningsresultaten vid epilepsioperationer både för den som själv har sjukdomen, för de anhöriga och för en förbättrad kostnadseffektiv vård som gynnar hela samhället.

Jag är född i Danmark 1955 och uppväxt i Lund. Efter läkarstudier i Göteborg gick flytten åter till Skåne. Doktorandstudierna i neurologi bedrev jag parallellt med min specialistutbildning till neurolog i Lund, och jag disputerade 1999. Därefter tillbringade jag ett år i Cleveland USA för forskning och utbildning inom det epilepsikirurgiska området. Efter docenturen 2008 har jag ägnat mig åt forskning parallellt med kliniskt arbete och med ett stort hjärta för utbildningen av läkare. 2015 blev jag lektor i neurologi, och 2021 utnämnd till professor. Jag bor i Lerhamn norr om Helsingborg med maken Torben. Tillsammans har vi tre vuxna barn, fem barnbarn och två islandshästar.

Hur uppstår barnleukemi?

Jag föddes 1977 i Lund. Redan tidigt blev jag intresserad av biologi och speciellt genetik. Jag läste biologi vid Lunds universitet och tog min magisterexamen 2000. Under utbildningen hade jag läst en kurs i humangenetik och bestämde mig för att det var vad jag ville arbeta med. Jag disputerade 2005 på Medicinska fakulteten på en avhandling som handlade om genetik bakom barnleukemi. Därefter åkte jag till London som postdoktor och lärde mig nya metoder för att studera arvsmassan. Tillbaka i Lund startade jag min egen forskargrupp 2010, blev universitetslektor 2017 och professor i medicinsk genetik 2020.

Jag bor på Nilstorp i Lund med min man Johan och våra döttrar Magda och Iris.

Leukemi, dvs. cancer i blodet och benmärgen, är den vanligaste cancerformen hos barn. Idag överlever de flesta sin sjukdom, men behandlingen är lång, mycket tuff och kan dessutom ge livslånga biverkningar av de starka mediciner som används. Vissa typer av leukemi är också fortfarande mycket svåra att bota. Dagens stora utmaning är därför dels att anpassa behandlingen bättre, så att varje patient får exakt den behandling som behövs för att bli frisk utan allvarliga biverkningar, dels att hitta nya sätt att behandla leukemin hos de som inte kan botas med dagens behandlingar.

Leukemi uppstår när en benmärgscell får en mutation, dvs. en förändring i sitt DNA (arvsmassan), som gör att dess dotterceller kan mångdubblas och ta över det blodbildande systemet. Genom att undersöka arvsmassan i leukemin när patienten insjuknar och se vilka mutationer som finns, kan man få ledtrådar till vilken behandling som troligtvis är bäst för just den patienten. Mot vissa mutationer kan man också rikta behandling specifikt, så kallad målstyrd behandling, vilket kan vara både mycket effektivt och mer skonsamt för patienten.

I min forskargrupp studerar vi en typ av akut lymfatisk leukemi (ALL) hos barn som kännetecknas av att leukemicellerna innehåller för många kromosomer. Denna typ av mutation kallas för hyperdiploidi och är mycket vanlig i barn-ALL. Vi studerar dels hur hyperdiploidin uppstår, dels hur den påverkar cellen till att bli en leukemicell. Vi använder oss av högupplösta tekniker för att "läsa" arvsmassan i prover från barn med leukemi för att se exakt vilka mutationer som finns och vad som händer i cellen när den får mutationerna. Våra resultat kan i framtiden användas för att utveckla nya målstyrda behandlingar och förhoppningsvis öka överlevnaden i barnleukemi.

Vad kan en hudläkare göra för miljön?

Idag använder vi mängder med produkter för att optimera våra liv, ofta kommer dessa i direkt kontakt med vår hud och våra slemhinnor. Vi använder mediciner och medicintekniska produkter när vi är sjuka, kläder och skor för att hålla oss varma, vi har tekniska prylar på armen för att mäta funktion när vi tränar, vi använder kosmetika, vi tatuerar oss eller påverkar huden på andra sätt för att uppnå hur vi vill uppfattas, och nyfiket provar vi nyheter, t.ex. "vejning" av e-cigarettor och smaksatt snus. Vissa av de ämnen som finns i produkterna kan göra oss allergiska.

Men varför är vi då inte alla sjuka? Ett förenklat svar är att det beror på hur, hur mycket och hur länge vi exponeras. De flesta blir alltså inte kontaktallergiska och får inte heller besvär. De som blir sjuka får symtom på den hud/slemhinna som är utsatt för det allergena ämnet under tillräckligt lång tid, t.ex. diabetikern som är allergisk för sin glukossensor eller nagelbyggaren som exponeras på arbetet. Yrkes- och miljödermatologiska avdelningen (YMDA) ansvarar för utredning av individer som man misstänker får hudbesvär på grund av miljön, på arbetet eller fritiden. På YMDA ser vi därför patienter med olika besvär, och ofta just från de delar av miljön där det sker snabb utveckling och där regelverk och skyddsåtgärder inte hänger med. Miljön är komplex och olika för alla individer, och avdelningen har därför ett stort laboratorium för kemisk analys och testning och vi arbetar translationellt, dvs. forskar på problem som hämtas direkt från sjukvården. Orsaken till individens problem ska identifieras, man ska få hjälp att undvika allergenet, och resultaten ska användas för att förbättra allas miljö. Vi som konsumenter vill ha produkter och arbetsmiljöer som är säkra, och det får vi genom samarbete mellan sjukvård, forskning, reglerande myndigheter men också med producenterna. En professor som funderar på parfym ena dagen och plast den andra har aldrig tråkigt!

Jag föddes i Gällivare 1969. Medicinstudierna bedrevs i Lund, men det var under ett doktorandår i Oxford vid Slade Hospitals hudklinik som jag insåg hur spännande dermatologi är, och jag disputerade 1999. Hudläkarens dilemma är en myriad av olika möjliga diagnoser, vilket gör det svårt både att förebygga sjukdom, rehabilitera och bedriva förbättringsarbete. Men i Malmö på sektionen för yrkes- och miljödermatologi (YMDA) där diagnos, prevention och utveckling står i fokus, och med ett stort internationellt samarbete, har jag fått möjlighet att arbeta i en kreativ och hypotesgenererande miljö. Med kortare perioder som lektor i dermatologi och verksamhetschef har jag stannat på YMDA, där jag blev professor 2020.

Luftvägarnas immunsvär vid allergi och infektion

Jag är född i Lund 1975. Jag kombinerade tidigt mitt friidrottsintresse med en stor nyfikenhet på kroppens uppbyggnad och funktion. Efter biomedicinsk utbildning och den biomedicinska forskarskolan vid Lunds universitet disputerade jag 2005. Sedan följde tre år som postdoktor i Storbritannien innan jag återvände till Lunds universitet. Med en forskarassistenttjänst stödd av Vetenskapsrådet startade jag en egen forskargrupp 2008 inriktad på virusorsakad astma, och jag blev docent i immunofarmakologi 2010. Jag kombinerar min forskning med undervisning på läkarprogrammet. 2018 blev jag lektor i immunologi och 2020 professor i samma ämne.

Jag bor i Slottstaden i Malmö tillsammans med maken Carl och sönerna Ludwig och Henry.

Vi andas i genomsnitt 12–20 andetag varje minut. Trots att luften vi andas kan innehålla allt från luftföroreningar, små partiklar och allergener till virus och bakterier är vi friska – för det mesta. Det är luftvägarnas medfödda immunförsvar som skyddar oss. Särskilt stor roll spelar en celltyp som likt en matta bekläder våra luftvägar, från näsan till alveolerna (lungblåsorna) där gasutbytet sker. Dessa celler kallas epitelceller och utgör luftvägarnas barriär mot den yttre miljön. De producerar slem som med hjälp av flimmerhår ständigt städar luftvägen. Epitelcellerna försvarar även luftvägarna mot infektion genom att producera aktiva molekyler som dessvärre även kan orsaka sjukdom, vilket sker vid allergi och astma.

Det som gjorde mig särskilt nyfiken på epitelcellerna var att patienter med astma som drabbades av akut andnöd och hamnade på akuten, oftast var infekterade med förkylningsvirus. Jag funderade över varför just astmatiker var särskilt sårbara när de drabbades av förkylning och varför astman då var så svårbehandlad.

I kliniska samarbeten undersöker min forskargrupp molekylära mekanismer i epitelcellsprover från patienter med astma och KOL, genom att vi infekterar cellerna med virus i laboratoriet. Det övergripande målet är att ta fram ny kunskap om luftvägsepitellets svar på virusinfektion samt ge förslag till ny effektiv behandling av astma. Min forskning visar att astmaepitelet avviker från friskt epitel, både genom försämrad förmåga att motverka virusinfektion och genom att infektionen ger onormalt kraftig inflammation. Det är inspirerande att en av de specifika hypoteser som min forskning fört fram det senaste decenniet nu verifierats genom goda kliniska effekter av ett nytt biologiskt läkemedel mot astma.

På upptäcktsfärd i den Langerhanska ö-världen

Antalet patienter med åldersdiabetes ökar stadigt i västvärlden. Det finns ett stort behov av ökad kunskap kring sjukdomens orsaker, för att hitta nya behandlingar och för att kanske till och med förebygga sjukdomsutvecklingen.

Diabetes orsakas av en felaktig reglering av insulin i de Langerhanska öarnas beta-celler. Öarna innehåller även fyra andra celltyper som inte är lika välstuderade. Min forskning syftar till att kartlägga varje ö-cells beståndsdelar och förstå betydelsen av dessa för diabetes.

Ämnesomsättningen regleras även av hormoner från tarmen, som faktiskt är kroppens största endokrina organ. Tarmens hormonproducerande celler är fortfarande inte helt kartlagda, men tarmhormoners betydelse för diabetes har visat sig vara stor och ligger till grund för de senaste medicinerna mot diabetes. Tarmens hormoner tros även vara avgörande för diabetespatienters tillfrisknande efter fetmaoperation. Dessa patienter kan således lära oss mycket om tarmens betydelse för reglering av ämnesomsättningen och om tänkbara mekanismer för att behandla diabetes.

Idag kan vi mäta exakt vilka gener som påverkas av diabetes i varje celltyp åt gången. Det gör att vi får en fantastisk upplösning för att hitta sjukdomsmekanismer och tänkbara kandidater för läkemedelsutveckling. Dessutom har vi lärt oss att det inte är mängden av varje gen som är viktigt, utan snarare hur generna samspelar för att utföra biologiska program.

Min forskning utgår ifrån upptäckter i patientdata och patientmaterial. Intressanta molekylers funktion testas experimentellt med en mängd olika tekniker, i odlade celler, experimentella modeller och i human vävnad.

Jag är född 1976 och uppvuxen i Åhus. Mitt intresse för djur och natur fick mig att läsa biologi i Lund 1996. Målet var att bli marinbiolog, men jag fastnade snart för fysiologi och cellbiologi och fascinerades av hur sinnrikt konstruerade vi är. Efter den biomedicinska forskarskolan i Umeå antogs jag som doktorand 2000 hos Frank Sundler i Lund. 2005 försvarade jag min avhandling om den nya ö-cellen "ghrelin-cellen" och det nya ö-hormonet CART. Jag fortsatte mina postdoktorala studier på hemmaplan tack vare fina anslag från bl.a. Novo Nordisk Fonden och blev docent samt startade min egen forskargrupp 2009. Jag anställdes som lektor i cellbiologi 2017 och blev befördrad till professor 2021.

Arkitekturen speglar samhället

Jag föddes 1971 i Lund, där jag växte upp, tog min grundexamen och doktorerade i antikens kultur och samhällsliv. Mina universitetsstudier följde en krokig bana via matematik, arkitektur, klassiska språk och arkeologi, och det slutade med att jag blev forskare i ett ämne som fascinerat mig sedan barnsben – antiken. Efter ett år som postdoktor vid Royal Holloway College i Storbritannien, arbetade jag som forskarassistent vid Uppsala universitet. 2010 återvände jag till Lund med min familj och erhöll året därpå en lektorstjänst. I december 2020 utnämndes jag till professor i antikens kultur och samhällsliv vid Lunds universitet.

Jag är gift med Rebecka Randler och vi har två barn, Max och Lydia.

Att forska i antikens kultur och samhällsliv handlar om att utveckla vår kännedom om och förståelse för de antika grekisk-romerska kulturerna. Ny kunskap ackumuleras över tid i form av små pusselbitar som tillsammans bildar mönster och berättelser, vilket leder till nya insikter om det förflutna. Många av dessa mönster och berättelser knyter an till vår egen tid.

Min egen forskning har framförallt fokuserat på hur grekiska och romerska byggnader belyser antikens föreställningsvärld, sociala strukturer och samhällsprocesser. Förutom att rekonstruera byggnader utifrån fragmentariska lämningar och utröna deras ursprungliga funktion, försöker jag även förstå vilka idéer och intentioner som gett upphov till den arkitektoniska utformningen. Ofta krävs en kombination av olika källmaterial, såväl skriftliga som arkeologiska.

Jag har drivit fältarkeologiska projekt i Grekland och Italien, bland annat på Forum Romanum, men i de flesta fall rör min forskning antika byggnader som varit kända sedan länge. Genom att applicera ny kunskap och nya metoder på gamla fynd kan vi göra nya observationer och presentera nya tolkningar. Utvecklingen av digital dokumentationsteknik går snabbt framåt och ger möjlighet till tredimensionell visualisering och analys.

Även teoretiska modeller och analysmetoder kan tillämpas på arkitektur. Genom att studera användningen av olika byggnadsmaterial och konstruktionstekniker över stora delar av Medelhavs-världen har jag kunnat kartlägga deras utbredning i tid och rum. Med hjälp av nätverksteori och simulering av sociala processer har min forskning visat hur personliga kontakter mellan olika grupper och individer påverkade hur innovationer spridits. Spridningen av nya idéer är avgörande för kulturell förändring och uppkomsten av kulturella skillnader.

Katastrof, överlevnad och återhämtning

Arkeologi har alltid fascinerat mig med sin förmåga att kombinera insikter från humaniora och naturvetenskap för att förklara hur människor, sociala strukturer och relationen mellan människa och miljö har utvecklats över tid. För mig är det därför en stor ära att bli utnämnd till professor i arkeologi vid Lunds universitet och att få arbeta vid en blomstrande tvärvetenskaplig arkeologisk institution. De senaste fem åren har jag blivit intresserad av att förstå vad som skapat bräcklighet och motståndskraft i tidigare sociala system, samt hur dessa insikter från hur det var förr kan hjälpa oss att förutse och planera för framtida samhällsutmaningar. Sedan jag kom till Lunds universitet har jag varit med och etablerat CALDERA, ett nytt nordisk-japanskt forskningsprogram inom "Katastrofstudier". Programmet undersöker hur tidigare samhällen och deras landskap reagerade på stora yttre förändringar, inklusive stora vulkanutbrott och andra typer av snabba klimat- och miljöförändringar, samt rekonstruerar i vilken utsträckning samhällena kunde överleva och så småningom återhämta sig, eller permanent omvandlades. Mer generellt handlar min roll på Lunds universitet om att stärka internationaliseringen för att på så vis skapa goda möjligheter för verksamheten samt dela kunskap och god praxis mellan kollegor, doktorander och studenter. Detta inkluderar en förstärkning av nätverk och samarbeten inom det nordiska forskningsområdet och mellan Skandinavien och Asien-Stillahavsområdet. På en mer lokal nivå drar vi igång nya arkeologiska fältarbeten med fokus på de första människorna och djuren som flyttade in i Skandinavien under de plötsliga klimatförändringar som markerade slutet på den senaste istiden. Resultaten kommer att kommuniceras till andra forskare, lokalsamhället, samhällsplanerare och beslutsfattare.

Jag föddes 1969 i Sheffield, Yorkshire, och tog en Bachelor-examen i geografi vid Manchester University. Studierna inkluderade även en tid som Erasmus-student i Amsterdam. Efter en master-examen i miljöarkeologi vid Sheffield University studerade jag ryska i Novosibirsk, och mina doktorandstudier fokuserade på ursprungsbefolkningar i Sibirien. Jag har haft olika akademiska befattningar vid London's Global University, Sheffield och Aberdeen samt varit professor i arktiska studier vid universitetet i Groningen. Mellan 2013 och 2021 var jag chef för dess tvärvetenskapliga Arctic Center. Jag blev professor i arkeologi vid Lunds universitet 2021 och bor strax utanför Lund med min holländska fru Ypie och våra döttrar Nora, Hilde och Mirthe.

Hur stimuleras och sprids innovationer?

Jag är född 1972 i Eksjö och växte upp i Jönköping. Studier i Växjö i politologi, tyska och statistik ledde vidare mot nationalekonomi och fortsatta magisterstudier i Lund. Jag disputerade i nationalekonomi i Jönköping 2004 vid Internationella Handelshögskolan. Mina studieintressen drevs av att förstå drivkrafterna för innovation och ekonomisk tillväxt. Under doktorandtiden tillbringade jag tid vid Bocconi-universitetet i Milano. Jag återvände till Lund för en forskarassistenttjänst vid forskningscentret CIRCLE 2005 och blev docent i innovationsekonomi 2010. År 2018 bytte jag till ekonomisk-historiska institutionen, och 2020 blev jag befordrad till professor.

Jag bor i Dösjebro med Susanna, två barn och en hund.

Bakom den fantastiska välståndsökningen mänskligheten uppnått under blott tvåhundra år ligger ekonomisk tillväxt. En av de viktigaste orsakerna bakom tillväxt är tekniska innovationer – ny teknik med bred tillämpning. Innovationer har den fantastiska egenskapen att de kan användas av många utan att minska i betydelse. Samtidigt sker utvecklingen och tillämpningen av innovationer med mycket olika hastighet. Jag är framförallt intresserad av hur individer samverkar och påverkar dessa processer. I officiella dataregister kan endast begränsad information om individers roll i innovationsprocesser tas fram. Därför driver jag utvecklingen av databaser som länkar ny information om uppfinnare och forskare till moderna registerdata och till företagsägande i historiska folkräkningar.

I min forskning är jag brett intresserad av två frågeområden. Det ena är att förstå mekanismerna och förloppen bakom överspillningsprocesser: vad som gör att aktörer påverkar varandra så att innovationer sprids. Hit hör studier av hur arbetsmarknadsrörlighet, migration och handel påverkar innovation och entreprenörskap. Exempel på sådana studier är om återvändare från migrationen till Amerika påverkat entreprenörskapet i Sverige och om invandringens betydelse för innovation. Det andra området som intresserar mig är hur policy påverkar innovation, såsom vilken betydelse universiteten har inom utbildning och forskning. Ett viktigt resultat från min forskning är att Sverige bör behålla lärarundantaget som garant för ett fortsatt stort engagemang bland forskare i innovationsprocesser. Ett annat område som jag nyligen börjat forska inom är hur familjebildningen samverkar med kvinnors och mäns karriärer inom vetenskap och teknik, detta i ett större projekt som jag leder tillsammans med forskare i Danmark och Finland.

Med Afrika som inspiration

Ekonomisk historia handlar om att förstå långsiktiga förändringsprocesser som bland annat förklarar varför vissa länder och deras invånare blir materiellt rika medan andra förblir fattiga. Själv har jag fokuserat på utvecklingsländer och specifikt forskat på Afrika.

Min avhandling behandlade förändringar i äganderätter till vattenresurser inom jordbruket i Botswana och Tanzania. Landsbygdsutveckling och böndernas produktionsstrategier för småskaliga jordbruk har fortsatt att vara centrala ämnen i min forskning. Jag undersöker också varför vissa länder hamnar i naturresursberoende och misslyckas med att diversifiera sina ekonomier. För tillfället driver jag projekt där vi beräknar inkomster under tidigt 1900-tal och studerar drivkrafterna bakom historiska trender i inkomstjämlighet. Under åren har min forskning breddats till att inkludera fler länder så som Ghana, Malawi och Zambia. På senare tid har jag engagerat mig inom forskning kopplad till hållbar utveckling och studerar utvecklingsländer som utgörs av öar, så som Mauritius, och som drabbas av effekterna av klimatförändringar.

Jag har alltid kombinerat ekonomisk historia med utvecklingsstudier. Tanken är att vi bör använda vår förståelse av regioners, länders och folkslags historia för att tackla dagens utvecklingsutmaningar. Under åren har jag ofta samarbetat med afrikanska kollegor och jag vill bidra till en förbättring av människors levnadsvillkor på de platser jag besökt. Mina bästa stunder som forskare har jag haft långt borta från mitt kontor på Lunds universitet ute på den afrikanska landsbygden. Där har jag varit den okunnige som lärt av experterna och där har jag tvingats reflektera över vad min forskning tjänar till.

Jag föddes i Lund 1968 och här har jag vuxit upp, studerat och arbetat. Jag bor i centrala Lund med min man och våra barn. Studentlivet och universitetet har alltid varit en stor del av mitt liv.

Under min grundutbildning läste jag antropologi, ekonomisk historia och blandade ämnen i Lund, jag dispute-rade i ekonomisk historia 2003 och blev befordrad till professor i oktober 2020.

Som motvikt mot min fasta förankring i den skånska myllan har jag både som privatperson och forskare rest över stora delar av världen för att på så vis odla min nyfikenhet på vår omvärld.

Makromolekyler – modellering, simulering, experiment

Jag föddes 1973 i Kalmar och var under min uppväxt Småland trogen. Mina högskolestudier inleddes i Växjö 1992, där jag läste till högskoleingenjör i kemi och till gymnasielärare i matematik och kemi. Efter min slutpraktik som lärare vid Auckland International College på Nya Zeeland började jag doktorera i fysikalisk kemi vid Lunds universitet, där jag disputerade 2002. Därefter arbetade jag som forskare på Malmö högskola och som projektledare på Medeon Science Park i Malmö innan jag återvände till Lunds universitet 2010. Sedan 2014 är jag docent i teoretisk kemi, och 2021 blev jag utnämnd till professor.

Jag bor i Löddeköpinge med min man Jakob och våra två döttrar Emelie och Amanda.

Kombinationen av datorsimuleringar och experiment är oslagbar när det gäller att förstå, beskriva och förutsäga vad som sker i komplexa lösningar. I min forskning använder jag mig av detta tillvägagångssätt för att studera makromolekyler. Till skillnad från små molekyler består en makromolekyl ofta av en "kedja" med flera repeterande enheter, och några kända exempel är polymerer, proteiner och DNA. I min forskargrupp studerar vi exempelvis oordnade proteiner som bland annat finns i saliv, antimikrobiella peptider, som man hoppas delvis kan ersätta antibiotika, och polyakrylsyra, som är en vanligt förekommande polymer i industriella processer. Vi är intresserade av hur dessa makromolekyler växelverkar med varandra i lösningar och hur de uppför sig nära olika gränssytor. Av speciellt intresse är vilken struktur de anammar och vad som sker när koncentrationen eller de fysikaliska betingelserna, som till exempel temperatur, ändras. Trots att makromolekylerna vi studerar har helt skilda tillämpningsområden bygger den grundläggande förståelsen på samma fysikalisk-kemiska principer, vilka ligger till grund för utvecklingen av våra modeller. De simuleringar vi gör är beräkningsintensiva och kan ta från veckor till månader att färdigställa. Därför genomförs de på stora datorkluster som LUNARC, Lunds universitets datorcenter för högpresterande beräkningar. Våra synkrotronljus- och neutronmätningar görs vid internationella forskningsanläggningar, och vi är redan idag aktiva användare av MAX IV och har forsknings-samarbeten med MAX IV och ESS här i Lund. Jag ser det som en förmån och ynnest att få leda en egen forskargrupp, att vara en del av någons utbildning och att handleda studenter, doktorander och postdoktorer till att arbeta med framtidens forskning och utveckling. Jag har verkligen hamnat rätt!

Formger utifrån molekylära ledtrådar

Min forskning kretsar kring den organiska kemin – kolväteföreningarnas kemi. De flesta organiska molekyler är uppbyggda av nätverk av kolatomer som är dekorerade med syre-, fosfor-, svavel- och kväveatomer. Penicillin, ättika och DNA är några exempel, men organiska molekyler har en närmast oändlig variation i struktur och många användningsområden, inte minst i läkemedel och material.

I min forskargrupp handleder jag studenter som arbetar med grundläggande frågor som rör hur organiska molekyler kan framställas och formges för att lösa problem i kemi, biologi och materialvetenskap. Vi forskar också på att utöka verktygslådan av kemiska reaktioner som används för att syntetisera organiska molekyler, särskilt sådana reaktioner som katalyseras av metaller och reaktioner som drivs av ljus. Syftet med att utveckla nya reaktioner är att kunna framställa strukturer som är för komplicerade för att tillverkas med dagens metoder och att producera molekyler och material på mer hållbara sätt.

En gemensam nämnare i våra forskningsprojekt är att vi försöker titta på problem från ett mekanistiskt perspektiv. I praktiken betyder det att vi vill förstå nyanser i samspelet mellan hur molekyler reagerar, hur de ser ut och den funktion de har. Den förståelsen vägleder sedan arbetet med att lösa skenbart olikartade problem som att utveckla nya kemiska reaktioner, förbättra selektivitet mot maligna celltyper eller formge enskilda molekyler som kan ändra form och utföra arbete på samma sätt som muskler.

Jag föddes 1976 i Östersund, där jag också är uppväxt. Min grundutbildning är en civilingenjörsexamen i kemiteknik från Chalmers 2001. Efter forskarstudier på KTH avlade jag teknologie doktors-examen 2006 på en avhandling om syntes av komplexa naturprodukter. Jag flyttade sedan till Stanford University i Kalifornien för postdoktorala studier. Hösten 2009 återvände jag till Sverige som biträdande universitetslektor vid Lunds universitet och jag har verkat här sedan dess. Jag blev docent i kemi 2015 och befordrades 2021 till professor i kemi med inriktning mot organisk syntes.

Jag bor i Lund med min fru Irene och vår son Mateo.

Mångfald av immungener hos vilda fåglar

Jag är född 1970 och växte upp utanför Malmö, nära den vackra bokskogen i Torup, i sällskap av många hästar och med ett stort naturintresse. Efter gymnasiet, 1989 på S:t Petri, ordnade en kompis på stallet jobb till mig på Ekologiska institutionen (numera Biologiska institutionen) som fjärilsodlare. Jag började mina universitetsstudier i Lund på Naturvetarlinjen (1990–1995) och blev sen kvar i Lund och disputerade i zoologisk ekologi 2003. Jag var postdoktor i Sheffield varefter jag återvände som forskarassistent till Lund 2007. 2012 blev jag docent vid Biologiska institutionen, 2013 lektor och 2021 professor.

Jag bor i Höör, är sambo med Markus, och vi har tre barn, Amanda, Linus och Selma.

De senaste årens pandemi har ökat intresset för vilka sjukdomar vilda djur bär på och hur djurens immunförsvar fungerar. Många av våra infektionssjukdomar har vilda djur som ursprunglig smittkälla, ibland är djuren symptomfria bärare, medan människor som smittas blir allvarligt sjuka. Immunförsvaret hos människor är välstuderat medan vi vet relativt lite om hur vilda djur hanterar sjukdomar.

I min forskning studerar jag immunförsvaret hos vilda djur, framför allt den genetiska variationen i immungenerna hos vilda småfåglar. Fåglar som grupp är anpassningsbara, de finns på alla kontinenter, bor i vitt skilda miljöer, och många arter flyttar långt, exempelvis mellan häckningsplatser i norra Europa och övervintningsplatser i tropiska Afrika. Generellt sett är det stannfåglarna i tropikerna som utsätts för flest sjukdomar, medan flyttfåglarna kan sägas fly sjukdomarna under häckningsperioden i norr.

Immungenerna hos ryggradsdjur är mycket variabla och medför att individerna inom en art ser olika ut genetiskt. Olika immungensvarianter ger ökad motståndskraft mot olika sjukdomar, vilket gör att immungenerna är mycket intressanta att studera. Individerna med stor immungensvariation borde alltså gynnas. De flesta småfåglar har tio till trettio gånger fler immungenskopior i sin arvs massa än människan, vilket således skulle kunna skapa ett immunförsvar som fungerar lite annorlunda än vårt.

Att studera immungenernas genetiska variation i detalj har först nyligen blivit möjligt tack vare snabb metodutveckling inom DNA-teknologin. Numera kan man detaljstudera immungenerna och bättre förstå hur de används i immunförsvaret. Jag tycker att den omfattande genetiska variationen som finns i immungenerna hos småfåglar jämfört med människan är fascinerande och visar på den genetiska mångfald som finns i naturen.

Förmåga till förändring tillsammans

Idén om hållbarhet grundar sig i en önskan om att kommande generationer ska kunna åtnjuta minst likvärdiga möjligheter som vi att tillfredsställa sina behov. Det finns dock fortfarande många människor som nekas även det mest grundläggande: 811 miljoner hungriga, 122 miljoner med endast tillgång till orenat ytvatten och 494 miljoner som fortfarande tvingas kissa och bajsa i det fria, med allt vad det innebär för deras hälsa och säkerhet. 22 procent av världens barn yngre än fem år är så undernärda att deras utveckling hämmas, och diarré är fortfarande den näst vanligaste dödsorsaken för åldersgruppen i världen. Samtidigt förbrukar vi i Sverige så mycket resurser att inte ens fyra jordklot skulle räcka till om hela världen skulle leva som vi.

Hållbar utveckling kräver att alla är med, samtidigt som utvecklingen måste hålla sin miljöpåverkan inom de kritiska gränser i jordens styrsystem, där våra nuvarande livsbetingelser underhålls och deras resultat kan skyddas oavsett vad som händer (t.ex. jordbävning, storm, översvämning, pandemi, terror, krig). Även om vi i många avseenden har gjort framsteg i hanteringen av gårdagens risker, ser vi för närvarande ut att totalt misslyckas med framtiden. Vi är kollektivt fastlåsta i både tanke och handling av att framtiden är osäker, världen är komplex och i ständig förändring, och det alltid finns tvetydighet i vad vi tror oss veta om den. Min forskning handlar om att förstå, förklara och förbättra vår förmåga att tillsammans hantera dessa fundamentala utmaningar.

För övrigt anser jag att det är upp till oss alla att rädda vår framtid, så det har varit enkla val att sluta flyga privat, inte äga en bil och sluta äta nöt-, lamm- och fläskkött. "Det största hotet mot vår planet är föreställningen om att någon annan kommer att rädda den" — Robert Swan.

Jag föddes 1974 i Linköping och växte upp med 80-talets bilder av svältande barn på Afrikas horn, samt med en sann humanist som mellanstadie lärare. Jag bestämde mig tidigt för att hjälpa till att göra världen bättre och mer rättvis. Då våra stora utmaningar kräver både tvärvetenskapliga förhållningssätt och nära samverkan mellan många aktörer, spänner mitt yrkesliv inte bara över flera vetenskapliga discipliner utan även både akademi och praktik. Jag har disputerat två gånger, i ingenjörsvetenskap och i sociologi, och har arbetat halva min karriär för myndigheter, FN-organ och Röda Kors rörelsen. Jag blev professor i risk och hållbarhet i februari 2021.

Jag bor i Lund med fru och två barn.

Formulera framtiden

Jag är född 1977 i Helsingborg, där jag läste teknisk linje med kemiinriktning på Tycho Braheskolan vilket cementerade mitt intresse för kemi. Trots detta valde jag att studera fysik och matematik på Lunds universitet men tog slutligen examen från LTH i kemiteknik år 2000. Efter en master från Wageningen i Nederländerna 2002 kom jag tillbaka till LTH och disputeerade i livsmedelsteknologi 2007 på en avhandling om emulgering med stora molekyler. Efter några år i industrin återvände jag till LTH och blev docent i livsmedelsteknologi 2010 samt lektor 2014. Sedan hösten 2020 är jag professor i formuleringsteknologi vid LTH.

Jag bor i Fjelie tillsammans med min fru Alejandra och vår dotter Idun.

Vi omges av s.k. formulerade produkter, dvs. produkter som består av minst två ingredienser, och har ofta tydliga förväntningar på dessa. För livsmedel kan det röra sig om sensoriska upplevelser som styrs av materialegenskaperna, t.ex. sprödhet och krämighet. För läkemedel rör det sig om att styra egenskaper så att den avsedda effekten uppnås och att hanteringen är lätt. Båda delar beror på egenskaperna och beteendet hos molekyler som utgör livs- eller läkemedel och hur de kombineras, dvs. formuleringsteknologi. Det kan te sig som att läke- och livsmedel är vitt skilda områden, men för formuleringsteknologi är likheterna stora. Substanser och syfte är olika, men de underliggande principerna desamma. En läkemedelsprodukt är mycket mer än den aktiva ingrediensen, vilken behöver kombineras med andra substanser så att den kan förvaras och användas. Ett exempel är de covid-19-vacciner som krävde förvaring vid mycket låga temperaturer, vilket gör hanteringen komplicerad och formuleringar med bättre stabilitet är önskvärda. Den ökade efterfrågan på livsmedel baserade på växtproteiner utgör också en stor formuleringssutmaning.

Min forskning handlar om hur olika molekyler och övermolekylära strukturer interagerar med varandra för att skapa kemisk och fysisk stabilitet i läkemedel baserade på biologiska molekyler (t.ex. proteiner) och på samma sätt hur sådana interaktioner bygger upp livsmedelsstrukturer. En viktig del av forskningen är att utveckla metoder som möjliggör studier av betydelsefulla egenskaper. Som en del av detta har vi bl.a. utvecklat en metod för att studera hur läkemedelsmolekylerna beter sig i kontakt med blodplasma. Med en bättre förståelse för hur olika substanser samverkar kommer verktygslådan för att designa framtidens läke- och livsmedelsprodukter att innehålla fler verktyg och ge oss möjligheter till nya och förbättrade produkter.

Hålla processade livsmedel fräscha

Frukt och grönsaker förlorar snabbt smak, struktur och textur när de utsätts för bearbetning av olika slag. Även minimal bearbetning, t.ex. att produkterna sköljs, skivas och förpackas, leder till att kvaliteten försämras. Kvalitetsförsämringen blir betydligt mer omfattande genom processer som torkning eller frysning. Jag har arbetat med nya processtekniker som syftar till att hålla grönsaker fräscha efter tuffa processer som frysning och upptining, torkning och rehydrering.

Den teknik som min forskning i första hand är inriktad på kallas pulserande elektriska fält (pulsed electric field – PEF), där grönsakerna utsätts för korta elektriska högspänningsimpulser (300-600 volt) under bråkdelar av sekunder. En direkt effekt av elbehandlingen är att små porer bildas i cellmembranen. Detta gör att grönsakernas celler blir kraftigt stressade när de försöker återhämta sig från de skador som åsamkats av den elektriska impulsen.

Den metabola effekten och konsekvenserna av elbehandlingen har varit i fokus i vissa av mina publikationer, men detta är en fråga som ännu inte är helt utredd. Det är dock uppenbart att PEF gör grönsakerna mer motståndskraftiga mot en andra process, t.ex. frysning eller torkning. Vissa celler i grönsaken överlever torkning till en viss nivå, och med hjälp av frysskyddsmedel (ämnen som skyddar vävnader från frysskador) överlever de också frysning och påföljande upptining.

Jag föddes 1970 i Quito, Ecuador. 1997 tog jag examen som livsmedelsingenjör vid Universidad Técnica de Ambato i Ecuador, och flyttade till Lund samma år för en masterutbildning i livsmedelsvetenskap och bioteknik, som jag avslutade 2019. Därefter stannade jag kvar i Lund för att doktorera i livsmedelsteknik och tog min examen 2004. Jag tillbringade sedan tre år vid Universidade do Minho i Portugal för mina postdoktors-studier och återvände därefter till Lund för att fortsätta min akademiska karriär här och utnämndes till professor 2021.

Jag bor i Lund med min hustru Tamar och mina två barn Mia och Sebastian.

Att kontrollera enskilda elektroner

Jag är född 1979 i Östersund och har bott i Jämtland under hela min uppväxt. Jag gjorde min grundutbildning i fysik på Chalmers och vid Delfts tekniska universitet i Nederländerna. Därefter doktorerade jag vid Aachens tekniska högskola i Tyskland och var sedan postdoktor vid Köpenhamns universitet innan jag kom till Lunds universitet 2013. Jag blev docent i kondenserade materiens fysik 2014 och professor i samma ämne 2021.

Jag bor i Lund med min fru Natascha och våra två barn, Justus (född 2015) och Elise (född 2018).

I min forskning använder jag olika teoretiska metoder för att undersöka vad som händer när man krymper elektroniska komponenter till en storlek av några nanometer (miljarddels meter) och kylvlar ner dem till temperaturer nära den absoluta nollpunkten. För så små komponenter och vid så låga temperaturer dominerar funktionen av kvantmekanikens lagar, som skiljer sig drastiskt från vad vi är vana vid från den klassiska fysik vi upplever till vardags. Till exempel beter sig de elektroner som är ansvariga för att leda ström både som vågor och som partiklar, och de kan i viss mening befinna sig på flera ställen samtidigt. Det mest spännande med denna forskning är att försöka komma på sätt att utnyttja kvantmekaniken för att få komponenter att fungera bättre, eller på andra sätt, än man kunnat åstadkomma med klassisk fysik. Detta kallas ofta kvantteknologi. Det mest kända exemplet på kvantteknologi är så kallade kvantdatorer, som utnyttjar att kvantmekaniska system kan befinna sig i flera tillstånd samtidigt, för att göra beräkningar man aldrig ens kunnat drömma om med en vanlig dator. Men man kan även dra nytta av kvantmekaniken för att effektivare kunna omvandla värmeenergi till elektrisk energi i termoelektriska generatorer, eller för att leda bort värme och kyla ner elektroniska komponenter.

Som teoretisk fysiker baserar jag min forskning helt på matematiska beräkningar, och jag och min forskargrupp arbetar både med penna och papper och med datorbaserade beräkningar, ibland med hjälp av stora superdatorer. Jag har även ett nära samarbete med flera experimentella forskargrupper, både vid Lunds universitet och internationellt, som kan testa våra förutsägelser i labbet och utmana oss med oväntade resultat.

Förpackningars interaktion med logistik för effektiva försörjningskedjor

Förpackningar betraktas ofta som onödiga och miljöbelastande, men det kan vara tvärtom. Rätt använda bidrar de till minskat produktvinn, minimalt med luft i transporter samt miljö- och kostnadseffektiv hantering. Förpackningar gör att produkters kvalitet bibehålls genom att skydda mot stötar, vibrationer, temperaturförändringar, fukt och ovarsam hantering i försörjningskedjorna. De har också en roll i att kontrollera och styra materialflöden genom att vara informationsbärare. Det är centralt att utforma förpackningssystem (konsument- och transportförpackning samt lastbärare) ur ett helhetsperspektiv, där man söker bästa möjliga kompromisser mellan många, ofta motstridiga, förpackningskrav från olika aktörer.

Min forskning handlar om att förstå, förklara och förbättra gränssnittet mellan förpackningssystem och logistik genom att tillämpa ny teknologi för t.ex. identifiering, mätning och styrning. Den handlar också om att utveckla metoder, modeller och beslutssystem för klimat- och kostnadseffektiva förpacknings- och logistiklösningar. Jag har studerat detta inom e-handel, för global distribution, för industriförpackningar mellan företag och för livsmedelsförpackningar. Ett viktigt område i min forskning handlar om förpackningens roll för effektiva transporter och transportsystem, både på kort och lång sikt.

Min forskning är tillämpad och sker ofta i samverkan med företag och offentlig verksamhet. Den bidrar till innovationer och praktiskt användbara beslutsstöd, t.ex. genom ett webbaserat system som mäter och visualiserar en organisations klimat- och kostnadseffekter av sina förpackningar, vilket i sin tur gör det möjligt för organisationerna att strategiskt hantera och operativt ändra förpackningslösningar.

Jag föddes 1974 i Hörby och växte upp i ett idylliskt och naturskönt samhälle med mycket idrottande, klurande och lek. Jag har en civilingenjörsexamen i maskinteknik från LTH och har även jobbat i industrin som managementkonsult inom logistik och som konstruktör på Alfa Laval. Min avhandling handlade om identifieringsteknologier och det logistiska värdet av att kunna identifiera och styra förpackade produkter i realtid, när de hanteras, lagerhålls och transporteras. Jag har gästförsakat på Michigan State University, USA och Stellenbosch University, Sydafrika. Jag erhöll docentkompetens 2014 och blev befördrad till professor 2021.

Individer och transportsystem

Jag är född 1967 och är uppvuxen i Råshult (Linnés hembygd) i Älmhults kommun. Efter gymnasiet började jag läsa i Lund och har sedan dess varit kvar där. Jag har min grundexamen ifrån Nationalekonomiska institutionen vid Ekonomihögskolan och la 2005 fram min doktorsavhandling vid samma institution. Själva avhandlingsarbetet gjorde jag dock som doktorand vid avdelningen för trafikteknik (idag trafik och väg) vid LTH. Efter doktors-examen arbetade jag några år som trafikkonsult samt utredare på Banverket/Trafikverket men återvände till LTH och blev docent 2015 och professor i transportekonomi mars 2021.

Jag bor i Lund och har två barn, Lisa och Lukas.

Jag har sedan mina doktorandstudier friskt blandat national-ekonomi och transportforskning. Att ha en ekonomibakgrund på LTH har gjort att jag kunnat trilla in i många olika forsknings-sammanhang och vara en länk mellan olika forskningsområden. Ett exempel är länken mellan persontransport- och godstran-sportforskningen som vanligtvis (även på LTH) är uppdelad på olika forskargrupper och institutioner. Men det finns intressanta frågeställningar som överbryggar områdena, såsom om e-handeln är mer eller mindre energieffektiv jämfört med butikshandeln om man tar hänsyn till både godstransporten av varan och persontransporten till/från butik eller utlämningsställe. I dagsläget tenderar vi som konsumenter att addera e-handel till butikshandel, vilket snarare genererar fler transporter än reducerar dem – men det finns framtida energivinster att göra.

Just kopplingen till energieffektivisering av transportsystemet och en omställning till ett hållbart samhälle är ett överbyg-gande tema för min forskning. En viktig pusselbit för att förstå effekten av kommande och införda policyer och åtgärder inom transportområdet är hur våra resvanor ser ut. Min forskning har t.ex. kunnat visa att under en dag i Sverige står en minoritet av befolkningen för den absoluta majoriteten av de kilometer som görs med bil. Några få kör alltså väldigt mycket. Detta är ett viktigt resultat när vi pratar omställning till ett mer hållbart transportsystem och förändring av beteenden. Men alltför ofta diskuteras siffror som beskriver en genomsnittsindivid som gör en genomsnittlig resa, en genomsnittlig dag, utan att diskutera huruvida denna resa och individ faktiskt finns i verkligheten. Just nu är min forskargrupp involverad i en datainsamling som kommer att göra det möjligt att få en ännu bättre uppfattning om olika individers resande.

När ”Messingsperukens” tös föreläste om sexuell hygien

OM SOFIA HOLMGREN, PROFESSORSDOTTER OCH PIONJÄR

Under 1880-talet fick Lunds universitet sina första studentskor. Totalt 20 kvinnor skrevs in vid universitetet under detta decennium. Av dessa läste nästan hälften, åtta stycken, medicin.¹ Det hade sin naturliga grund. Universitetsutbildning syftade vid denna tid främst till arbete i statlig och kyrklig tjänst, och merparten av dessa tjänster var ännu förbehållna män enligt lag; något som först 1923 års behörighetslag skulle ändra på. För en akademiskt utbildad medicinare fanns däremot redan tidigare den alternativa möjlig-

heten att försörja sig som privatpraktiserande läkare.

Mest känd av dessa tidiga lundamedicinstudent-skor är Hedda Andersson, som fått ge namn åt allt från en gästprofessur, ett nätverk för kvinnliga akademiker och nu senast en ny gymnasieskola i Lund. Andersson har inte sällan lyfts fram som den allra första kvinnan att studera vid Lunds universitet, men det var hon faktiskt inte. Den äran tillkommer, med några månaders marginal, den kortvariga och länge nästan helt bortglömda Hildegard Björck, vilken jag har behandlat i en tidigare artikel i ett sådant här installationsprogram.² Också Björck var medicinare, men blev av privata skäl aldrig färdig med sin utbildning, vilken påbörjats i Uppsala men som hon senare avsett att fullborda i Lund. Genom henne finns dock en viss koppling till en annan tidig lundastudentska som verkligen blev färdig läkare: Sofia Holmgren.

1. Siffrorna bygger på en systematisk genomgång av *Lunds Kungl. universitets katalog* för åren 1880-1889 kompletterat med uppgifter i biografiska matriklar m m, bl a *Matrikel över svenska kvinnor som avlagt examen vid universitet eller högskola i Sverige 1875-1914* (Stockholm 1914). En annan tidig studentska, Louise Overton (f Petré) har i en artikel (urspr publicerad i *Akademiska Föreningens årsskrift 1965* (Lund 1965); senare omtryckt i Christina Carlsson Wetterberg & Göran Blomquist (red): *Kvinnor vid Lunds universitet* (Lunds universitetshistoriska sällskaps årsbok 1999, Lund 2000) uppgivit motsvarande siffra till 15. Diskrepansen kan gissningsvis bero på att hon missat några studentskor vars tid vid universitetet varit så kort att de inte införts i de ordinarie listorna i universitetskatalogen utan endast i de sena tilläggen i resp utgåva.

2. Fredrik Tersmeden: "Den bortglömda studentskan – 140 år sedan Hildegard Björck beträdde den akademiska banan" i *Professorsinstallation – Lunds universitet, Aulan, 6 september 2013 kl 16.00* (Lund 2013), s 24-29. En utökad och delvis korrigerad version av denna artikel ingår även som ett kapitel i artikelförf:s bok *Lundensare – Akademikeröden under fyra århundraden* (Lund 2018).

Omkring år 1900 lät den kvinnliga fotopionjären Lina Jonn förfärdiga ett fotocollage över merparten av Lunds universitets tidigaste studentskor. Sofia Holmgren kan ses som andra ansikte från vänster i tredje raden uppifrån. Bildkälla: Lunds universitetsbibliotek.

Kopplingen ligger just i namnet Holmgren. Så hette nämligen den professor, Frithiof Holmgren, vilken var dekan för Uppsala universitets medicinska fakultet när Hildegard Björck som första svenska kvinna någonsin skrevs in där 1874.³ Holmgren var professor i fysiologi och en framstående forskare inom färgblindhet. Men han var också känd som en av universitetets mer vidsynta lärare, och tillsammans med sin hustru, den blivande kvinnorrättsaktivisten Ann Margret Tersmeden, formade han sitt hem till en samlingsplats för lärosätets mer liberala och rentav radikala krafter.⁴ Det bör ha utgjort en trygghet för Björck när hon bröt fakultetens könsbarriär.

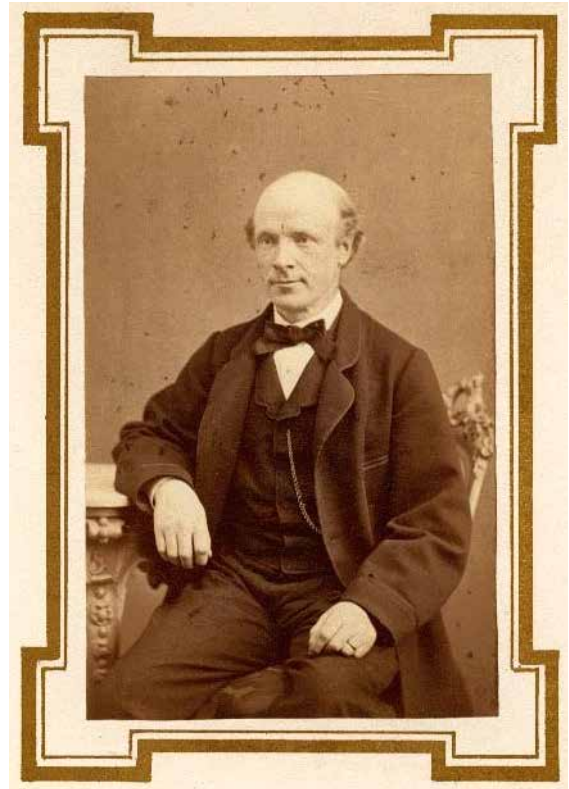
Släkten Holmgren var generellt rik på framträdande akademiker. Två av Frithiofs bröder blev således också professorer: Hjalmar i matematik och mekanik vid Tekniska högskolan i Stockholm, Albert i fysik vid Lunds universitet.⁵ Liksom brodern Frithiof gifte Albert sig med en kvinna ur den svenska adeln, Elin Stiernstedt, och paret fick tre barn: två söner och en dotter. Och det är alltså denna dotter som är föreliggande artikels huvudperson.

EN SKALLIG HUSBYGGARES DOTTER

Sofia Gustava Holmgren föddes i Lund den 4 januari 1864 som första barn i familjen.⁶ Fadern hade då

3. Uppsala universitetsarkiv: Medicinska fakultetens arkiv, vol D 1 A:1 (uppgift vänligt meddelad av universitetsarkivarie Johan Sjöberg).
4. För allmänna uppgifter om makarna Holmgren och deras hem i Uppsala, se t ex deras båda artiklar i *Svenskt biografiskt lexikon* (bd XIX, Stockholm 1971–73), s 258–262, samt Ann Margret Holmgrens egna memoarer *Minnen och tidsbilder* (2 bd, Stockholm 1926).
5. För allmänna data om Albert Holmgren, se Sven Em Ohlons artikel om honom i artiklar i *Svenskt biografiskt lexikon* (bd XIX, Stockholm 1971–73), s 255ff, Carl af Petersens & Anders Malm: *Lunds universitets matrikel 1899* (Lund 1898–99), s 61f, samt Ax. Setterdahl: *Östgöta nation i Lund 1668–1913 – Biografiska och genealogiska anteckningar jämte historik* (Linköping 1913), s 417.
6. Allmänna biografiska uppgifter om Sofia Holmgren är, där inget annat anges, hämtade från A J Bruzelius: *Svensk läkare-matrikel*, bd IV (Stockholm 1901), s XVII & LXXIV; *Sveriges läkarehistoria ifrån konung Gustaf den I:s till närvarande tid*, bd 2 (Stockholm 1932), s 443; A Widstrand (red): *Svenska läkare i ord och bild* (Stockholm 1948), s 319, en dödsnotis i *Lunds Dagblad* 1953-10-17, Setterdahl 1913, s 448, samt artikelförf:s bidrag om Holmgren i *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon*: <https://skbl.se/sv/artikel/SofiaHolmgren>.

sedan tre år tillbaka bytt en docentur i fysik i Uppsala mot en adjunktur i samma ämne i Lund. På den nya bostadsorten hade Holmgren först gjort sig bekant under öknamnet "Messingsperuken"; detta till följd av den "lingula lockiga peruk" som han brukade för att dölja en tidig skallighet, men som han relativt snart skulle lägga av.⁷ Om så skett redan till dotterns födelse är obekant; däremot hade hans akademiska karriär då redan tagit ett steg uppåt. Till följd av att universitetets ordinarie fysikprofessor, Adam Wilhelm Ekelund, hade blivit blind och därmed oförmögen att utföra sina tjänsteåligganden hade den nye adjunkten

Sofia Holmgrens far, fysikern Albert Holmgren – här utan sin beryktade peruk. Bildkälla: Holmgrenska släktföreningens numera försvunna hemsida.

7. Elof Tegnér: *Minnen och silhouetter – Anteckningar nedskrifna under sommarvistelser vid Arild på 1890-talet* (Lund 1974), s 19.

Holmgren nämligen snabbt fått hoppa in och de facto upprätthålla dennes professur. Det kom att bli ett långt vikariat som tillförordnad: först sedan riksdagen år 1873 inrättat ett generellt pensionssystem för ordinarie professorer vid rikets universitet hade Ekelund råd att året därpå träda tillbaka så att hans adjunkt slutligen kunde upphöjas till ny ordinarie innehavare av lärostolen i fysik.⁸ Dottern Sofia hade då hunnit bli tolv år gammal.

Som professor "på riktigt" kom Holmgren att bli mannen bakom uppförandet av en ny fysisk institutionsbyggnad på Hyphoffslyckan. Denna, för vilken medel beviljades 1882 och som stod klar 1886, utgjordes fysikämnets första helt egna lokaler. Tidigare hade man ursprungligen trängts med samtlig övrig undervisning i Kungshuset samt därefter, under perioden från 1845, samsats med diverse andra naturvetenskaper i de båda byggnader som vi i dag känner som

Sofia Holmgrens föräldrahem Villa Holma som det ter sig 2022. Bildkälla: foto av artikelförfattaren.

8. Rörande universitetslärarnas pensionsförhållanden i stort och fallet Ekelund i synnerhet hänvisar jag till vad jag själv har skrivit i Petra Francke, Björn Magnusson Staaf & Fredrik Tersmeden (red): *Lunds universitet under 350 år – Historia och historier* (Lund 2016), s 88.

Gamla biskopshuset respektive Historiska museet. De nya, stora och påkostade lokalerna vid Biskopsgatan innebar således ett rejält lyft för lundafysikerna, och Holmgrens skapelse kom att brukas av dessa ända fram till 1950 då man i stället flyttade till nuvarande Fysiska institutionen på Sölvegatan.⁹ Efter att därefter bland annat ha hyst Klassiska institutionen så utgör Holmgrens skapelse i dag lokaler för Pufendorf-institutet.

Professor Holmgren ansåg det i samband med sitt byggnadsprojekt också viktigt att institutionens föreståndare bodde i dess direkta närhet; detta särskilt för att kunna vara till hands vid de laborationer som vid tiden började bli en allt viktigare del av undervisningen i ämnet.¹⁰ Här insåg Holmgren dock att han knappast kunde räkna med att få statliga medel via universitetet för det egna boendet – det hade redan hans fakultetskollega, kemiprofessor Nils Johan Berlin, fått erfara när han på 1860-talet försökt övertyga konsistoriet om att han borde få inreda en tjänstebostad i det då nya Chemicum.¹¹ Som Holmgrens egen lön dock inte räckte för att uppföra en i hans tycke tillräckligt representativ professorsbostads drog han i stället i gång en privat donationskampanj och lyckades genom gåvor och lån år 1889 uppföra en pampig elvarumsbyggnad med tinnar och torn på Finngatan, vilken officiellt kallades – och kallas – Villa Holma, men som den lundensiska folkhumorn döpte till "Villa Betlehem" eftersom den "bettlats" ihop!

Huset var, erkände Holmgren själv, "kanske något avvikande från det vanliga i Lund"; något han dock motiverade med att det borde vara "av samma varaktighet som institutionsbyggnaden" och därtill "genom sitt yttre i någon mån bliva ett värdigt uttryck för donatorernas ädla avsikter". Med dessa "ädla avsikter" åsyftade Holmgren att byggnaden inte bara

9. Per Örtengren: *Historiska notiser kring Lunds universitets byggnads- och markfrågor* (Lunds universitets årsskrift. N.F. Avd. 1. Bd 46. Nr 5.; Lund 1951), s 97f.

10. Nils-Arvid Bringéus: "Våra Betlehem" i densamme (red): *Folkliivsarkivet i Lund 1913–1988* (Skrifter från Folkliivsarkivet i Lund nr 26; Lund 1988), s 31.

11. Se härom artikelförf:s tidigare uppsats "När kanslern tvang professorerna att köpa kyrkogård – Universitetet lämnar sin södra utpost efter 155 år" i *Professorsinstallation – Lunds universitet, Aulan, 7 november 2014 kl 17.00* (Lund 2014), s 27 (not 16).

var tänkt att förse honom själv med bostad utan därefter skulle tillfalla universitetet såsom en stiftelse, vilken beredde hyresfri tjänstebostad även för senare efterträdare på fysikprofessuren. Som sådan kom den också att fungera fram till 1938 varefter den i många år tjänade som lokal för Folklivsarkivet och Etnologiska institutionen.¹² Efter dessas utflyttande utbjöds fastigheten dock till privat försäljning år 2016.¹³

Men under merparten av Sofia Holmgrens studietid var Villa Holma alltså hennes kombinerade föräldrahem och studentboende. En som under dessa år besökte det holmgrenska hemmet var Sofias kusin Israel Holmgren, son till de nämnda Frithiof och Ann Margret Holmgren. Han har sina memoarer kort skildrat besöket, och det är knappast någon tvekan om vad han därvid mest fäste sig vid:

Efter studentexamen [1899] fick jag göra en resa till Köbenhavn och förlustade mig där hela juli. Först stannade jag i Lund och bodde där hos min farbror Albert Holmgren, professor i fysik vid universitetet, i hans präktiga tjänstebostad. [- -] Från besöket minns jag min strålande vänliga kusin Sofia, sedermera läkare med praktik i Stockholm under många år och senare i Malmö, där hon dog.¹⁴

“MIN MOR HAR UNDERVISAT MIG”

Medan fadern undervisande studenter, samlande in pengar och uppförde hus tycks det främst ha varit modern som tog sig an dotterns uppfostran och utbildning. “Fråga min mor i historien!” sade Sofia Holmgren senare i livet, och fortsatte: “Min mor har undervisat mig. Jag har aldrig läst latin för någon annan än min mor”.¹⁵ Och denna “enskilda undervisning” synes modern ha skött med den äran. Våren 1888 kunde Sofia Holmgren som “privatist” gå upp i examen vid högre allmänna läroverket i Malmö (nuvarande Latinskolan) och bli student. Hennes betyg

– av vilket universitetsarkivet har en kopia – är nog så vackert med “med beröm godkänd” (AB) som snittbetyg och det högsta betyget (A) i tyska och naturalhistoria.¹⁶

Hösten samma år inskrevs Holmgren vid Lunds universitet som dess sextonde studentska och i Östgöta nation som dess andra dito. Att Holmgren, trots att hon var född och uppvuxen i Lund, valde Östgöta hade sin naturliga förklaring. Hennes far hade tillhört de östgötska nationerna i såväl Uppsala som Lund; i den senare hade han även som ung adjunkt varit kurator och var nu såväl inspektör som hedersledamot.¹⁷

Namn, Nation, Inskrivningsdag	Förs	abfängs kl. i. kl. i. kl. i. kl. examen.
18 Sept 1888 Hk.	17/6	St. f. Juni 1887
Ernst Tsch. 1888	1866	M.-f. 31 Maj 1889
Nils H. Fick 18 Sept. Hk 1889	10/3 1868	Stud. f. Juni 1887 M.-f. 31 Maj 1889
Berhard L. Ahlin 20 Sept 1889 Halm.	21/8 1869	Stud. 28 Maj 1887 M.-f. 31 Maj 1889
Sophie S. Holmgren 23 Sept. 1889 Hk.	7/6	Stud. 31 Maj 1888 Med. kl. ex. 14 Sept. 1889

Sofia Holmgrens inskrivningsuppgifter i medicinska fakultetens matrikel 1889. Som synes stavade hon vid denna tid sitt förnamn på ett annat sätt än senare i livet. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

12. Bringéus 1988, s 31f.

13. Se t ex Linnea Bjärle Quiding: “Flytta in i Nobelvinnarens villa – ser ut som ett slott” i *Expressen* Leva & Bo 2016-10-18 (nätupplagan)

14. Israel Holmgren: *Mitt liv*, bd 1 (Stockholm 1959), s 45. Israels uppgift om kusinens dödsort är, som vi skall se senare, felaktig.

15. Lina Gren: “Doktor Sofia Holmgren” i *Dagny – Tidning för Svenska kvinnorörelsen*, nr 27 1909 (1909-07-08), s 318.

16. Lunds universitetsarkiv (LUA): Kansliets arkiv 1666–1930/31, volym E 10:125–126 (inskrivningshandlingar 1888).

17. Setterdahl 1913, s 417.

Fakultet den 31 Januari 1898.

Årsvarende: Dekanus Prof. Hildebrand, Prof.
Leng, Löwengren, Blix, Bendz, Fürst, Ödman och
D:r Warholm. Vid protokollet för 33, 14-20 underseende, för
321 Dekanus.

§14. Lic.-examen. Sedan Medicinska Kandidaten Sofia Gustava
Holmgren, Ög., med förstående af de intyg,
som uti 34 af stadgan för de medicinska exa-
mina af den 13 November 1874 äro bestämde
sig hos Dekanus anmält till undergående af
medicinska licentiat-examen och därefter vil-
de i samma stadga förskrifna förberä-
dande förhör och prof mogen befunnits, så an-
ställes nu med henne offentlig examen, hos
vil hennes insikter af examinerarne blif-
vo uttrodade som följer:

i Medicin [e. o. Prof. Hildebrand]
Med beröm godkänd.

i Pediatrik [e. o. Prof. Hildebrand]
Med beröm godkänd

i Kirurgi [Ad. D:r Warholm]
Med beröm godkänd

i Obstetrik och Gynecologi [Ad. D:r Warholm]
Med beröm godkänd

i Patologisk Anatomi [e. o. Prof. Bendz]
Med beröm Godkänd

i Rätt- och Statsmedicin [e. o. Prof. Bendz]
Med beröm Godkänd

På grund af de insikter, som Medicinska Kan-
didaten Sofia Gustava Holmgren sålunda ådag-

Sofia Holmgrens medicine
licentiatexamen 1898 i
Medicinska fakultetens
protokollsbok. Bildkälla:
Lunds universitetsarkiv.

Just inspektorskapet bör ha underlättat för Sofia att kunna deltaga i nationens möten (vilket det av nationens protokollsbok framgår att hon gjorde minst en gång under sitt första studentår) vid en tid då det annars inte ansågs lämpligt för en ung dam att vistas ensam i herrsällskap. Professor Holmgren lämnade dock inspektoratet redan 1889 efter en schism med studenterna, och därefter syns hans dotter inte heller till i närvarolistorna.¹⁸

I övrigt har det inte lyckats mig att finna särskilt många uppgifter om Sofia Holmgren från hennes studenttid. I beaktande av det ringa antalet studentkor totalt vid denna tid framstår det dock rent matematiskt som högst troligt att hon var en av de åtta (i källmaterialet ej namngivna) representanter före denna grupp som våren 1894 medföljde på en gemensam utfärd med studenter från Lund och Köpenhamn, och som därvid var de första lundastudenterna att öppet våga bära studentmössor – ett plagg som vid denna tid ännu betraktades som utpräglat manligt kodat.¹⁹ Från hösten samma år vet vi däremot säkert – detta genom en tidningsnotis – att Holmgren då temporärt förlagt en del av sina studier till Karolinska institutet i Stockholm. Denna typ av ambulerande mellan olika lärosäten synes vid tiden inte ha varit ovanligt bland medicinare, och ytterligare minst två studentkor som nämns i samma tidningsnotis, Anna Ahlström och Anna Stecksén, var även de lundensare i grunden.²⁰

Holmgren återvände också till Lund, och det var där hon i januari 1898 examinerades som medicine licentiat; den dåtida förutsättningen för att kunna bli legitimerad läkare. Det hade tagit henne drygt tio år

att nå dit, men jämför man med de manliga medicinare som avlade samma examen detta år så finner man att bara några enstaka av dem hade fullgjort utbildningen fortare än hon. En titt i fakultetens examensprotokoll visar också att Holmgrens betyg – genomgående ”med beröm godkänd” – var högre än merparten av de manliga licentiaternas.²¹

LÄKARE OCH LÄRARE I TVÅ STÄDER

Holmgrens första uppdrag som nyutexaminerad läkare blev en kortare tjänstgöring vid Medevi brunn sommarens 1898, men redan hösten samma år kunde hon sätta upp en egen praktik i Malmö. Att döma av en samtida tidningsnotis kan hon därvid ha blivit stadens då enda kvinnliga läkare (men inte den första; Hedda Andersson hade verkat i samma stad 1893–95).²² Holmgren förblev i Malmö till 1909 då hon flyttade sin praktik till Stockholm. Varken i Malmö eller i Stockholm nöjde hon sig dock med att ha sin egen mottagning utan skaffade sig även andra, mer offentliga uppdrag, främst inom skolväsendet. I Malmö var hon skolläkare vid Malmö högre läroverk för flickor och efter flytten norrut hade hon motsvarande tjänst vid Privata högre lärarinneseminarier, vid Oscarsskolan, vid Statens högre lärarinneseminarium och vid Statens normalskola för flickor. I samtiden uppmärksammades Holmgrens första utnämning till skolläkare – i Malmö 1901 – särskilt av Fredrika Bremer-förbundets tidskrift *Dagny* som skrev:

*Det är glädjande att kunna konstatera, att man i vårt land allt mer börjar inse vikten af, att våra flickors fysiska uppfostran ställes under den kvinnliga [sic!] läkarens insiktsfulla och på vetenskaplig auktoritet grundade ledning.*²³

Holmgrens insatser i skolvärlden inskränkte sig inte heller till de rent medicinska utan var även pedagogiska. I Stockholm verkade hon även som lärare vid ett antal olika privata läroverk samt vid högre lärarinneseminarier. Hon undervisade därvid inte minst i ett ämne som var synnerligen känsligt och delikat i en tid då en

18. LUA: Östgöta nations arkiv (deposition), vol A 1:2 (nationsprotokoll 1798–1901).

19. Hilma Borelius: ”Kvinnligt studentliv i Lund” i *Under Lundagårds kronor – Ny samling* (Lund 1921), s 346. Borelius anger antalet medföljande studentkor från Lund till åtta (och det totala antalet inklusive danskor till ”ett dussintal”) men namnger ingen mer än sig själv. Ej heller *Lunds Weckoblad* 1894-05-22 eller *Folkets Tidning* 1894-05-21 namnger i sina annars utförliga referat av sammankomsten några enskilda studentkor även om dessas närvaro som grupp noteras. *Lunds Weckoblad* skriver således att ”äfven våra studentkor hade ganska mangrant [sic!] lydt parollen”.

20. ”Kvinnliga läkare” i *Idun* nr 43 1894 (1894-10-26), s 346.

21. LUA: Medicinska fakultetens arkiv 1666 – 1964, vol A 1 A:81 (fakultetens protokoll 1898).

22. *Idun* nr 37 1898 (1898-09-16), s 7.

23. *Dagny* nr 19 1901, s 425.

hastigt blottad kvinnovad ännu ansågs utgöra höjden av osedlighet: "sexuell hygien". På modern svenska kan detta översättas till sexualkunskap. Redan under tiden i Malmö skall Holmgren, både där och i Lund, ha ordnat kurser i detta ämne för skollärarinnor, och föreläsningarna skall ha varit "fulltaligt besökta". Den nämnda tidskriften *Dagny* har i ett något senare nummer från 1909 givit en, kanske inte helt opartisk, ögonvitnesskildring från en av dessa föreläsningar:

Hon framställde det ömtåliga ämnet så, som endast den finaste och äldste kvinna kan göra det, och alla kursdeltagarna stå i stor tacksamhetskund till föreläserskan för att hon lärt dem förstå, att i deras fostrarekall rättvist bedöma, barmhärtigt döma och rätt leda ungdomen i dessa ömtåliga stycken.²⁴

Tillsammans med provinsialläkaren i Malmöhus län, Harald Sörman, utgav Holmgren år 1903 också en bok i ämnet: *Hygieniska råd till hemmen beträffande flickor i skolåldern*.²⁵

EN STRIDBAR FÖRENINGSMÄNNISKA

Sofia Holmgrens samhällsliga engagemang inskränkte sig nu inte enbart till sexualupplysning. Liksom sin ingifta faster Ann Margret i Uppsala var hon också aktiv i allehanda frågor kring kvinnors rättigheter, och var bland annat medlem i *Akademiskt bildade kvinnors förening* (ABKF). Som sådan står hon som en av många undertecknare av en skrivelse till regeringen 1906 rörande att två universitetsutbildade kvinnor hade missgynnats i tjänsteärenden.²⁶ Holmgren var också en av initiativtagarna till *Föreningen för kvinnans politiska rösträtt i Malmö* och blev även denna förenings representant när *Skånska föreningen för socialt arbete* bildades 1905.²⁷ Den senare föreningen ägnade sig bland annat åt föredragsverksamhet i frågor som fattigvård, hygien och den så kallade Egna

Hems-rörelsen. Holmgrens engagemang i båda dessa organisationer synes ha kombinerats i ett föredrag hållet samma år i rösträttsföreningens regi men mer inriktat på just sociala förhållanden. I ett referat i *Social tidskrift* rapporterades hur Holmgren här, i anledning av den arbetarskyddslagstiftning som då var aktuell, pläderat för "kvinnliga yrkesinspektörer, skärpta skyddsbestämmelser för barnsängskvinnor med lagstadgat understöd under den fastställda fritiden, men i öfrigt samma skyddslagar för kvinnor som för män".²⁸ Det sistnämnda skall ses i ljuset av att det fanns de som ville införa särskilda arbetsrättsliga regler för kvinnor, vilket många av de senare såg som en risk att göra dem till en "obekvämare arbetskraft för arbetsgivarna och försämra kvinnornas arbetsvillkor och konkurrensmöjligheter".²⁹ Det kan här tilläggas att den linje Holmgren pläderat för också blev den uppfattning som hela den malmöitiska rösträttsföreningen kom att ställa sig bakom.³⁰

Att finna uppgifter om Sofia Holmgrens sociala och pedagogiska engagemang är tämligen lätt. Svårare har det visat sig att få en djupare bild av henne som person. Kusinen Israel Holmgrens kortfattade omdöme om henne som den "strålande vänliga" kusinen har redan citerats, och vill man hitta någon ytterligare och mer utförlig teckning av henne verkar man i huvudsak vara hänvisad till ett personporträtt ur den nämnda tidningen *Dagny*. Detta, vilken redan citerats ett par gånger i det föregående, får dock närmast få betecknas som ett idolporträtt och är således kanske inte helt objektivt. Holmgren beskrivs här som "enkel och flärdfri i sitt uppträdande, dugande, samvetsgrann och plikttrogen" med "frapperande enkelhet i dräkten" men med "själfullt ansikte" och vars tal är dämpat och allvarsamt men som också kan spricka upp i "det varmaste leende". Samtidigt fastslår skribenten dock att "Doktor Holmgren är ej en i vanligaste mening vek och känslig natur; bestämd

24. Gren 1909, s 318.

25. Biblioteksdatan Libris, post 3112395.

26. "Till Konungen" (skrivelse från ABKF, daterad Stockholm i december 1906); tillgängliggjord via Göteborgs universitets kvinnohistoriska databas KvinnSam.

27. Gren 1909, s 318; *Styrelseberättelse till Skånska föreningen för socialt arbete för år 1905* (Malmö 1906), s 7.

28. Emilia Broomé: "Sociala rörelser i Sverige. II: Kvinnornas rösträttsrörelse" i *Social tidskrift* 1905, s 260.

29. Walborg Bergström: "Skyddslagstiftningen (BergmanÖsterbergiska samhällskurserna; Stockholm 1915)" i *Rösträtt för kvinnor* nr 5 1916, s 3. Den citerade formuleringen är Bergströms, inte Holmgrens.

30. Broomé 1905, s 260.

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

Nr 27.
Stockholm den 8 Juli 1909.
2:a årg.

<p>Prenumerationspris: 1/2 år... kr. 4.50 1 år... kr. 8.50 1/2 år... kr. 3.50 1 år... kr. 7.00 Lösnummer 10 öre.</p> <p>Prenumerations sker såväl i ledarskuren som i Stockholms närmaste postanstalt eller bokhandel.</p>	<p>Redaktion: Mäster Samuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 63 53. Rika- 123 65.</p> <p>Ugiltigtidning förvaras härnäst.</p>	<p>Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN.</p> <p>Mötesplat: Kl. 11-12.</p> <p>Bildn 1909, F. Englands Boktr.</p>	<p>Expeditör och Annonserör: Mäster Samuelsgatan 51, en tr.</p> <p>Post- och telegrafadress: DAGNY, Stockholm.</p>	<p>Årspriser: 15 öre per min. Enkel spalt för 50 min. Marginalannonser under tecken 15 minns löst per gång 10 — Rabatt: 5 öre 5 %, 10 öre 10 %, 20 öre 20 %, 50 öre 25 % Annans bör vara jämförd med löst lördag 1. ö.</p>
--	---	---	---	---

Doktor Sofia Holmgren.

Det var på hösten 1898. Efter slutadt dagsarbete i en af Malmö folkskolor hade jag varit på besök i Lund och befann mig på återfärden. Trött och litgiltig sjönk jag samman i det skummaste hörnet af järnvägs-kupén och lät blicken långsamt glida hån öfver medpassagerarne. Ett par unga studentskor, en äldre herre, några damer i granna hattar. Längst borta i andra hörnet såg jag en kvinnogestalt med frapperande enkelhet i dräkten. Hon vände emot mig ett ljus, själfullt ansikte. Hvem var hon? Ingen af de vanliga. Mina blickar kunde ej släppa henne, jag kom ihåg ett uttryck, som jag stundom hörde mor fälla i min barndom: »Hon för en sådan helg med sig hvar hon kommer». Detta var nog en af dem som förde helg med sig. En annan kvinna kom in och började frågande samtala med henne. Dämpade och allvarsamma kommo svaren, tankfullt var uttrycket, men så med ens lystes hela ansiktet upp af det varmaste leende.

»Godnatt doktor!» hörde jag därpå, och så

viste jag hvem hon var. Det var den i Malmö nyligen bosatta kvinnliga läkaren doktor Sofia Holmgren. Och nu har jag länge vetat, att jag ej tog fel den gången. Hon är en af dem, som »föra helg med sig».

Sedan hösten 1898 har doktor Holmgren verkat som praktiserande läkare i Malmö och är anställd som skolläkare vid en af de högre flickskolorna. Enkel och flärdfri i sitt uppträdande, dugande, samvetsgrann och pliktrogen, arbetar hon på det fält där många goda och stora krafter behöfvas — icke endast mäns, lika mycket kvinnors — den lidande mänsklighetens. Större och större har också det anseende blifvit, som hon förskaffat sig, vidare och vidare den krets, som söker hjälp hos den skickliga och varm-hjärtade läkaren.

Blid och stilla kommer hon till sjukbädden, lugn och säker gör hon sina frågor och ger sina förhållningsregler, hela hennes personlighet verkar ljus och hopp, men lämnar tillika intryck af det allvar som tvingar en att klart se framåt och med styrka möta hvad som kan komma.

Promenaddräkter och Kappor

Vid behof af dessa artiklar rekommenderas vi en mycket god möttagare af Emma svenska och engelska tyger, såväl svensk arbete efter bästa stiländrade modeller. OBS! Med detta goda fabrikan prisbillighet finnes ingen konkurrens.

GUSTAF HOLMBLOMS KAPPAFFÄR, NORRMALMSTORG

Ett personporträtt av Sofia Holmgren i såväl ord som bild fick pryda omslaget på ett av Fredrika Bremer-förbundets julnummer av tidskriften *Dagny* 1909. Bildkälla: Göteborgs universitetsbibliotek.

och fast med omutlig rättskänsla fordrar hon allt af sig själf, men därför också mycket af andra”.³¹

Att Sofia Holmgren sågs som en förebild har även en annan kvinnlig medicinare av en något senare generation vittnat om. Det är Gerda Kjellberg, född 1881 och student vid Karolinska institutet från 1900, som i sina memoarer *Hänt och sant* (1951) apropå dem som inspirerat till hennes eget yrkesval skriver att ”Pionjärerna voro Karolina Widerström, Ellen Sandelin, Hedda Andersson, Maria Folkesson, Sofia Holmgren och några till.”³²

Men den ”bestämda och fasta” Holmgren var även en person som kunde ta strid och stundom också gå på kollisionskurs mot en del av sina såväl yrkeskollegor som medsystrar. Ett exempel på detta inträffade

Anna Bugge Wicksell, den omstridda professorskan som motarbetades av Sofia Holmgren och Hilma Borelius, fotografierad av Lina Jonn. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

31. Gren 1909, s 317f.

32. Citerat efter Lisbeth Larsson: ”Att skriva sitt jag i världen – Svenska kvinnors självbiografier” i Elisabeth Möller Jensen (red): *Nordisk kvinnolitteraturhistoria*, del 3 (1996), s 245.

år 1902 då Holmgren jämte tretton andra kvinnliga läkare och ett trettiotal manliga diton undertecknade en protestskrivelse gentemot Läkarsällskapet, sedan detta i ett remissvar stöttat tanken på att bibehålla den så kallade reglementerade prostitution som vid tiden existerade i vissa svenska städer. Till de manliga medprotesterande hörde här för övrigt Sofias nämnde kusin Israel.³³

I en annan konflikt skulle Sofia Holmgren däremot hamna på motsatt sida mot en av sina likaledes engagerade Uppsalaläktingar. Bakgrunden var att det 1908 skulle hållas en internationell kongress om kvinnlig rösträtt i Amsterdam. Den svenska kvinnorrättsrörelsens centralstyrelse hade därvid som delegat valt att skicka en annan lundaakademiker, juridikstudenten Anna Bugge Wicksell. Mot detta kom då från lundensiskt håll en protestskrivelse undertecknad Sofia Holmgren, vilken starkt ifrågasatte hur man kunnat välja en person som inte ens var svensk medborgare – Bugge Wicksell var norska – till svensk delegat vid kongressen? Holmgren skulle upprepa samma synpunkt året därpå, nu inför en likadan konferens i London, och denna gång öppet på ett större möte i Örebro. Just det faktum att Bugge Wicksell var norska var förstås extra känsligt bara några år efter den uppsplitande svensk-norska unionsupplösningen 1905, men bland annat Bugge Wicksells barnbarn Liv Wicksell Nordqvist menar att det knappast bara var nationalitetsfrågan det hela handlade om. Inom rösträttsrörelsen fanns nämligen både en höger- och en vänsterflygel, och Bugge Wicksell – som levde i ett varken av stat eller kyrka sanktionerat ”samvetsäktenskap” med den omstridda Knut Wicksell, en välkänt radikal nationalekonom och republikan – förknippades i hög grad med den senare falangen. Holmgren däremot må ha varit för sin tid både emanciperad och politiskt och socialt engagerad, men var uppenbarligen ingen radikal. Tillsammans med bland annat en annan professorsdotter, Hilma Borelius – den första kvinnan att disputerat i Lund och ordförande i den lundensiska rösträttsföreningen – företrädde hon en mer borgerligt förankrad del av rörelsen, och i ett

33. Ulrika Nilsson: *Kampen om kvinnan* (Uppsala 2003), s 308. Det bör i sammanhanget nämnas att Holmgren i sinom tid (1909) själv blev medlem av Läkarsällskapet.

brev till Bugge Wicksell skrev Sofias ingifta faster Ann Margret Holmgren syrligt om att det var "Borelian och Sofia Holmgren i Ljuv förening" som stod bakom de skånska angreppen.³⁴

Som redan nämnts avslutade Holmgren sin läkarverksamhet i Stockholm 1934.³⁵ Hon var då 70 år gammal och som pensionär valde hon att flytta tillbaka till Malmö. Sina sista år tillbringade hon dock i Hörby. Där avled hon nästan 90-årig den 8 oktober 1953, och där ligger hon också begravd.³⁶

Fredrik Tersmeden

Arkivarie vid Universitetsarkivet (och avlägsen släkting till Sofia Holmgrens ingifta faster Ann Margret)

Anmärkning: Denna artikel har tidigare (under titeln "Sofia Holmgren – professorsdottern som blev sexualupplysare") publicerats i Lunds universitets digitala alumnipublikation *Lundensaren* (nr 13; Lund 2016). Till följd av byte av teknisk plattform är denna tidigare version dock inte längre tillgänglig på universitetets hemsidor. Inför föreliggande ompublicering har artikeln genomgått grundlig översyn och komplettering, det sistnämnda inte minst i form av en fullständig notapparat.

---

34. Stycket bygger på Liv Wicksell Nordqvist: *Anna Bugge Wicksell – En kvinna före sin tid* (Stockholm 1985), främst s 148f & 164ff, resp Christina Carlsson Wetterberg: *Jag saknar fruntimmer här – En biografi över Anna Bugge Wicksell* (Stockholm 2020), s 125–128.

35. Enligt de genealogiska och biografiska uppgifter som tidigare fanns på Holmgrenska släktföreningens numera försvunna hemsida skall Sofia ha återvänt till Malmö redan 1923 och varit praktiserande läkare där igen fram till 1938. Samtliga övriga biografiska källor som omfattar denna tid är dock överens om att hon var kvar i Stockholm (med allehanda uppdrag) till 1934.

36. *Lunds Dagblad* 1953-17-10 resp databasen gravar.se.

Program

---

1. Johann Sebastian Bach: *Bourée ur orkestersvit nr 3 BWV 1068*
2. Tal av Rector Magnificus, professor Erik Renström
3. Juridiska fakultetens dekanus, professor Eva Ryrstedt, presenterar Ulrika Andersson
Medicinska fakultetens dekanus, professor Kristina Åkesson, presenterar Tomas Björklund, Mattias Collin, Eva Ekvall Hansson, Anna Falk, Anders Gottsäter, Philipp Kaldis, Kristina Källén, Kajsa Paulsson, Cecilia Svedman, Lena Uller och Nils Wierup
Humanistiska fakultetens dekanus, professor Barbara Törnquist-Plewa, presenterar Henrik Gerding och Peter Jordan
Ekonomiska fakultetens dekanus, professor Mats Benner, presenterar Olof Ejermo och Ellen Hillbom
Naturvetenskapliga fakultetens dekanus, professor Sven Lidin, presenterar Marie Skepö, Daniel Strand och Helena Westerdahl
Tekniska fakultetens dekanus, professor Annika Olsson, presenterar Per Becker, Lars Castro Nilsson, Federico Gómez Galindo, Martin Leijnse, Henrik Pålsson och Lena Winslott Hiselius
Rektor installerar de nya professorerna
4. Anonymus: *Gaudeamus Igitur*
5. Installationsföreläsning av professor Henrik Gerding
6. Johann Sebastian Bach: *Prélude ur Cellosvit nr. 2 BWV 1008 (transkr. för viola)*
7. Tal av Lunds universitets studentkårers ordförande jur stud Emmy Svensson
8. Tal till Lunds studenter av professor Kristina Källén
9. Johann Sebastian Bach: *Bourée ur orkestersvit nr 3 BWV 1068*

Musiker och sångare från Akademiska kapellet och Lunds Akademiska kör vid Odeum under ledning av director musices Patrik Andersson samt solist Ragna Heyne.

Efter installationen är samtliga närvarande välkomna att inta förfriskningar i Pelarsalen i Universitetshuset.

LUNDS
UNIVERSITET

LUNDS UNIVERSITET

Box 117
221 00 Lund
Tel 046-222 00 00
www.lu.se